

Часопис для українців у Чеській Республіці

ПОРОГИ

№ 1

січень - лютий 2004

Časopis pro Ukrajince v České republice č. 1, leden - únor 2004

- Нормалізація Мукачева, Львова, України
- Заробітчанський блюз Петра Мідянки
- Про www.ukrajinci.cz

Міф возз'єднання

січень-лютий 2004

Ілюстрація О. Штанко
із книги „Як жив
Український народ“

ПОРОГИ

Інформаційний
культурно-політичний
двомісячник
для українців у Чеській
Республіці

№1
січень - лютий
рік XII 2004

Видає:
Українська ініціатива в ЧР
Реєстрація: МК ČR/7044

Відповідальна редколегія:

Ленка Кнап
Богдан Райчинець
Рене Кочік
Олекса Лівінський (Україна)
Яна Леонтіва
Ріта Кіндлерова
Дмитро Карпенко
Мар'яна Буджерин

Художнє оформлення

та верстка:
Ондра Гулеш

Адреса УІЧР:

UICR
Vodičkova 30,
110 00 Praha 1,
Česká republika

Адреса редакції:

POROHY,
Mánesova 10,
120 00 Praha 2,
porohy@ukrajinci.cz
тел./факс: +420 222254476

Часопис друкується
із фінансовою допомогою
Уряду Чеської Республіки
Časopis je vydáván s finanční
podporou vlády České republiky.

За достовірність викладених
фактів відповідає автор статті.
Редакція залишає за
собою право не у всьому
погоджуватися з думками
і поглядами авторів,
скорочувати матеріали
і виправляти мову.
Рукописи не повертаються.

хроніка громади

Додатки про міграцію у чеських газетах
Миколай об'єднує дітей
Українські діти співатимуть на чеському фестивалі
Проблема українських могил в Подєбрадах
Маланка об'єднала українців від Закарпаття до Великобританії
Відновлюється українська програма у чеському ефірі

празьке дзеркало

ukrajinci.cz - ваше нове віконце у світове павутиння
Українська література в чеських перекладах
У Львові відкрито Генеральне консульство Чеської Республіки
Гавел побажав Кучмі гідної відставки

українська панорама

Переяславська Рада...
Поморянський замок

незалежність

Україна на порозі прірви
В Україні є соціальна солідарність
Вілла імені динамівців

нашого квіту по всьому світу

...Щоб історія не замовчувалася
СКУ вимагає В. Медведчука звільнення

четверта хвиля

ІОМ продовжуватиме реалізацію інтеграційних проектів
Довідкові адреси в Україні та Чеській Республіці
Консульство України в м. Брно

калейдоскоп

"А тепер, діти, я прочитаю вам казку..."
книжки, диски
Петро Мідянка - екзотичний птах української поезії

Любі читачі,

якуємо всім, хто протягом грудня та січня надсилав нам поздоровлення. Дозвольте побажати і вам всього найкращого, багато щастя та здоров'я у новому 2004 році. Отримали ми й критичні відгуки, за які ми так само вдячні. Один із них пропонуємо на сторінці 30. Якщо у вас є подібні почуття та думки, просимо - не залишайте їх тільки для себе. Будемо вдячні за всі поради та реакції.

Новий вже 12 рік видання нашого часопису супроводжуватиме кілька маленьких змін. Хоч Міжнародна організація міграції, поради якої протягом минулого року друкувалися на сторінках 24-25, закінчила цей проект, ми й надалі разом зі згаданою організацією та Консульством України в ЧР допомагатимемо долати щоденні проблеми тим, хто не довго проживає на території ЧР. Підключилася до роботи над часописом відомий україніст Ріта Кіндлерова, яка буде на сторінках Культурного калейдоскопу пропонувати уривки нової української літератури.

Є в нас ще одна радісна новина. Олекса Лівінський, який вже довго на високому рівні інформує про актуальну політичну ситуацію в Україні, цього року буде з нами у Празі, і маємо надію, що завдяки йому буде мати і чеське суспільство змогу довідатись про Україну більше, оскільки Олекса вже неодноразово публікувався в чеській пресі. Цього разу пропонує у рубриці „Незалежність“ надзвичайно цікаві, але водночас турбуюче жахливі новини, про які ви аж ніяк не могли довідатись із чеських мас-медіа.

Пропоную не пропустити на сторінках „Працького дзеркала“ уривок із фундаментальної статті В'ячеслава Липинського, яка на початку минулого століття змінила ставлення Переяславської угоди. Ганебне відзначення цієї „погії“ в Україні обурило національно свідомих українців, адже рік 350-річчя угоди - рік Росії в Україні - відкрив безліч проблем, які існують між двома країнами і народами. Тузла була тільки вершиною айсберга. Пишне святкування Переяславу російськими олігархами разом з українськими нагадувало банкет під час чуми. Ідея європеїзації України їм просто чужа, саме тому вони прагнуть будь-якою ціною залишити Київ під впливом Москви.

Поетичні душі на сторінках „Культурного калейдоскопу“ обов'язково познайомляться із творами екзотичного птаха української поезії - Петра Мідянки. Хоч цьому Богом обдарованому поетові в Україні приділяється незаслужено мало уваги, все ж таки він стане одним із небагатьох українських поетів, які вийдуть друком у ЧР. Тому уважно стежте за нашим часописом, бо в другій половині року збираємось обдарувати вас двомовною книжкою поезій цього рутенського барда.

lenka@ukrajinci.cz

▣ Загальні звітно-виборчі збори УІЧР

Українська ініціатива в ЧР повідомляє своїх членів, що загальні звітно-виборчі збори відбудуться у квітні цього року. Детальнішу інформацію буде вислано всім членам УІЧР.

Управа УІЧР

▣ Українці Острави звітували

У Болгарському клубі в Остраві 17 січня відбулися звітно-виборчі збори Регіональної організації Об'єднання українців та прихильників України. Українці Північної Моравії обрали новий комітет РО ОУПР у складі: Василь Ванік - голова, Мгр. Петро Калета - секретар, Л. Рабатинова та Д.Закутянський - члени комітету.

У другій частині виборів було ухвалено план на 2004 рік, де передбачаються урочисті вечори, присвячених 180-й річниці пам'яті Тараса Шевченка та 13-й річниці Незалежності України. Організатори також планують провести день української культури в Остраві і надалі видаватимуть альманах „Остравська Просвіта“, який друкується з фінансовою підтримкою мерії Острави.

НИК

▣ Додатки про міграцію у чеських газетах

У грудні 2003 та лютому 2004 об'єднання при Чеському телебаченні „Людина в скруті“ („Ľověk v tísní“) видало два додатки у газетах „Лідове Новини“ і „Млада Фронта Днес“, присвячені становищу іноземців у Чеській Республіці. Додатки широко описують труднощі українських заробітчани. Додатки мають на меті зменшити ксенофобні настрої, роз'яснити суспільству, що мігранти живуть під постійним тиском стереотипів „мафіяни“, „гастарбайтери“ чи „базарні торговці“, у постійному страху бути пограбованими та обманутими. „Іміграція може допомогти чеській економіці“, „Наша мета - підтримати приїзд професіоналів з усього світу“, „Вигідна професія: торгівля працею“, „Бути українським

працівником означає слухатись“, „Щоденний бій на поліції в справах іноземців“, - такими є заголовки додатків. В останньому з них прем'єр Владімір Шпідла розповідає про плани підтримки легальної міграції і про свій погляд на інтеграцію іноземців. У підготовці додатків брала участь і редакція „Порогів“.

пор

▣ Миколай об'єднує дітей

Українське свято Святого Миколая дитячий хор „Барвінок“ під керівництвом Руслани Гвоздзячук відзначив разом з чеськими малятами у початковій школі на вулиці Подбелогорська у Празі-6. Юні українці ознайомили своїх чеських ровесників з традиціями українського Миколая і заспівали їм українських пісень. Акція відбулася у рамках

проекту Міністерства освіти ЧР „Діти-дітям“. Чеські діти та вчителі зустріли її з великим натхненням. Діти з „Барвінка“ продовжували святкувати й в офісі УІЧР.

дар

▣ Українські діти співатимуть на чеському фестивалі

Громадські об'єднання „Бодай“ та „ТАП“ на початку квітня планують організувати поїздку до Праги музичного хору Вільшанського дитячого будинку на традиційний музичний фестиваль „Високо, Вище, Вишеград“. У цьому заході, якому виповнюється вже чотири роки, окрім українських дітей з вадами ментального розвитку, візьмуть участь їхні ровесники з Чехії та Голландії, а також визначні чеські капели та театральні трупи. Метою фестивалю є природна суспільна інтеграція ментально вражених

одна із солисток вільшанського ансамблю

людей шляхом планування та участі у насиченій культурній програмі. Фестивалю передуватиме тижнева музична репетиція під керівництвом професійних музикотерапевтів. Діти знайдуть нових друзів без огляду на мовні бар'єри.

Окрім того, "Бодай" у кав'ярні "Академічного клубу" (Карлова площа, 40, Прага) проведитиме виставку документальних фотографій, які змальовують життя в українських дитячих будинках, головним чином Вільшанського на Закарпатті та Залучанського на Івано-Франківщині. Вернісаж виставки відбудеться 1 березня о 17 годині, а виставка триватиме до 19 березня.

Як зазначила для "Порогів" заступник голови ГО "Бодай" Гана Урбанова, для успішного проведення фестивалю їм вдасться знайти спонсорів та зібрати необхідні кошти, які підуть на оплату дороги, проживання та харчування українських сиріт.

ол

▣ „Ігніс“ запросили на Український бал в Кошицях

Маланчин вечір відбувається не лише у Празі, а й у східнословачьких Кошицях. Це надзвичайна подія для всіх русинів-українців СР. На „наш“ бал у суботу, 17 січня до найбільшого кошицького залу „Jumbo“ завітало майже 600 гостей. Особливо втішає те, що серед них було багато словаків. Виступили відомий львівський дитячий танцювальний колектив „Серпанок“, який минулого року показував своє мистецтво у чеській столиці, хор „Карпати“ під керівництвом Левка Довговида, „Ігніс“ з Праги та інші виконавці. За словами організаторів заходу, кошицька „Маланка“ надалі утримуватиме свій високий мистецький рівень і намагатиметься об'єднувати шанувальників української культури у всьому Карпатському регіоні.

дар

▣ Проблема українських могил в Подєбрадах

Мерія міста Подєбради звернулася до Української Ініціативи в Чеській Республіці з проханням допомоги вирішити питання 18 могил українців, які навчалися та працювали в Українській Господарській Академії. Могили, доглядає лише місто та адміністрація кладовища, однак плата за це, а також за оренду місця для могили, вже давно не надходила. Як зазначив для „Порогів“ мер міста Подєбради Йозеф Дюрчанський, можливостей для вирішення ситуації кілька: або хтось сплатить борг за оренду за могили, який становить близько 600 Кч на 5 років за могилу, або перемістити останки до загального вже існуючого українського колумбарію. УІЧР вважає, що українську спадщину в Подєбрадах слід зберегти. Голова УІЧР Віктор Райчинець зазначив, що 2-3 могили, які перебувають у незадовільному стані, можна буде ліквідувати, а останки - перенести до колумбарію, на якому встановити таблицю. Решту могил, над якими встановлені пам'ятники з тризубами, УІЧР вважає культурною спадщиною. Остаточне рішення впливатиме з угоди між УІЧР, Міністерством культури та мерією Подєбрад.

На цвинтарі у Подєбрадах поховані головним чином студенти УГА, які померли у 20-30 роках минулого століття. „Родом

Український колумбарій в Подєбрадах

з Поділля“, „З Галичини“ - написано кирилицею на пам'ятниках, які здебільшого виглядають красивіше, ніж сучасні гранітні. Деякі гроби поросли плющем, але адміністрація кладовища зобов'язалася навесні його вирубити.

ол

Іван Погориляк - патріот і Людина

У листопаді минулого року українська Прага попрощалася з видатною постаттю нашої діаспори в ЧР. Івана Погориляка поховали у сімейній могилі на Ольшанському цвинтарі. Нині коротко згадаємо його життєвий шлях. Іван Погориляк народився 21 березня 1918 року у США, куди перед Першою світовою війною виїхала на роботу його сім'я. Після трагічної смерті батька у шахті, мати повернулася з дітьми у 1920 році на Закарпатську Україну. Молодий Іван Погориляк поступив в учительську школу в місті Севлюші (нині Виноградів), далі продовжував свої студії в учительській семінарії, директор якої був тоді майбутній Президент Карпатської України Августин Волошин.

Під час інтервенції угорської фашистської армії у березні 1939 року добровільно обороняв свою батьківщину - Карпатську Україну. З примусу призначений до мадярського війська, з першої ж нагоди перейшов на сторону Червоної Армії, але потрапив до табору інтернованих. Звідти він зголосився до чехословацького військового корпусу під керівництвом Лудвіка Свободи. У листопаді 1943 року взяв участь у боях за Київ та інші українські міста. Невдовзі став командиром кінного розвідницького ескадрону. На Дуклі був важко поранений. Отримав три чехословацькі військові хрести і ряд медалей. Іван Погориляк у 1950 році був серед організаторів празького українського хору, драматичного і танцювального гуртка. Був активним членом української громади аж до кінця своїх днів.

аш

Празька Маланка об'єднала українців від Закарпаття до Великобританії

Фото Ондра Гулеш

Цьогорічну пражську Маланку освіжив молодіжний дух. На відміну від минулорічних свят, які мали дещо офіційний присмак, у суботу, 14 лютого у Національному будинку на Сміхові панувала цілком домашня атмосфера. Українці ЧР делегували на сцену дитячий гурток „Барвінок“, а також Василя Чинча та його синів зі Зліна. Танцювальна школа „Люцерна“ під керівництвом подружжя Карасових кружляла у „Цісарському вальсі“ Й.Штрауса. Відомий дуєт Тамари Б'еске та її доньки виконав гула-гоп з колами. Як завжди, „Ігніс“ став одним із цвяхів програми - під час його коломийок вже веселіша публіка підспівувала та аплодувала. Пізніше публіку забавляв український гурт з північно-східної Польщі „Рух“, який виступав перед чеськими українцями вже втретє. „Ми дуже любимо приїжджати до Праги, тут дуже веселі і добродушні люди“, - каже керівник гурту, бас-гітарист Мирон Мацьопа. Напередодні гурт розробив новий репертуар, який вперше репрезентував

На „Маланці“ купували та передплачували „Пороги“

саме на Маланці. Як завжди, Маланку інтригувала лотерея, у якій розігрувалися оригінальні призи - скажімо, шматок сала чи пляшка справжньої української горілки, передплата часопису „Пороги“

Даніс М'яртанс повів головний приз „Маланки“ до Риги

на 2004 рік або купон на вечерю у ресторані „Ностальгія“. Але головний приз - картину українського художника Тараса Пліща з галереї Миро Смоляка отримав колишній працівник латвійської служби „Радіо Свобода“ Даніс М'яртанс. Для нього це був особливо приємний сюрприз, адже Даніс відвідав Маланку вже вшосте і, мабуть, востаннє, оскільки у зв'язку із закриттям його редакції він одразу ж поїхав додому.

У організаторів спочатку було побоювання, що на традиційний український бал не прийде багато людей - свою роль грала ціна і віддаленість від центру. Та майже чотири сотні відвідувачів - не так вже й погано для Маланки. Тішило те, що на наше свято прийшло багато етнічних чехів, зокрема студентів. Воно було зняте працівниками інфосервісу фонду „Човек в тісні“, і репортаж потрапив у передачу про національні меншини на ЧТ-2 „Великий віз“. Почесними гостями були представники Міжнародної організації з міграції Марія Ржігова, консульства України в ЧР Ігор Кушнір та радник посольства Євген Перебийніс, члени словацької громади та багато інших. Приїхали з Німеччини баварські українці, серед глядачів були українці Польщі, Словаччини, Великої Британії, України. Організатори висловили вдячність українським підприємцям із Закарпаття, які доклали багато зусиль до того, щоб цей вечір взагалі відбувся. Охорона, за словами представників УЧР, практично не мала роботи, оскільки всупереч усталеним за українцями кліше захід був на дуже культурному рівні. Свято тривало аж до третьої ночі, і завершилось спільним прощанням на сцені глядачів та виконавців.

ол, дар

Відновлюється українська програма у чеському ефірі

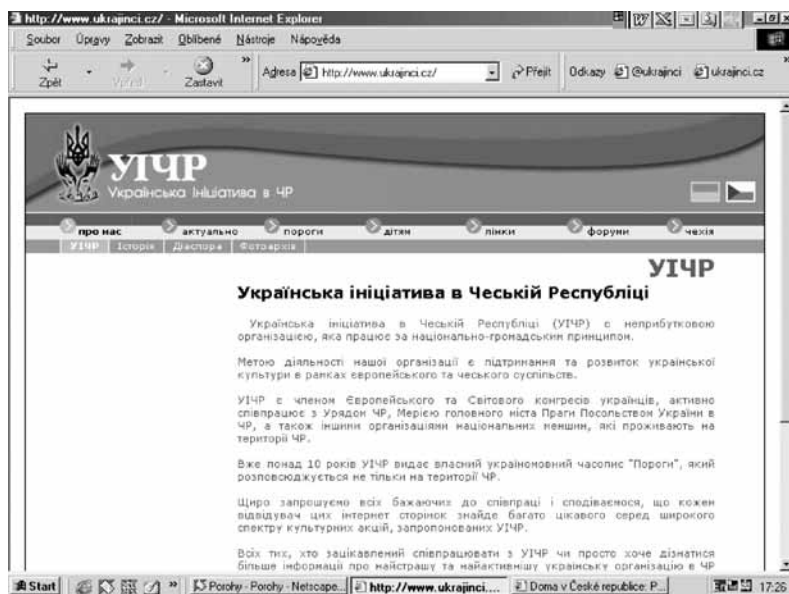
Українські організації Чехії домовилися про спільне створення української радіoproграми на Чеському радіо „Регіна“. Після 2001 року у зв'язку з паводками було припинено україномовні програми в ефірі чеського радіо. Три роки тривали переговори з керівництвом радіо. Зрештою, вони завершилися, можна сказати, успішно - „Регіна“ погодилась на щотижневу п'ятихвилинну програму. Представники УЧР, Форуму Українців, Союзу Українок та ОУПУ зустрілися для того, щоб обговорити проект програми і укласти відповідну угоду. Програма почне виходити у березні, її можна буде почути щовівторка о 19.30. Вона повинна об'єктивно інформувати українську громадськість в ЧР про політичні, економічні, культурні та спортивні події в Україні. Акцентуватиметься також на діяльності українців у Чехії, розвитку українсько-чеських відносин. Редакційна рада складатиметься з чотирьох осіб, які інформуватимуть виконавчих редакторів про актуальні події організації. Редакторами на найближчий термін було запропоновано Аллу Снігур та Віктора Бриха. Вони погодилися працювати поки що без гонорарів, оскільки ЧРо „Регіна“ не виділила із бюджету коштів на оплату їхньої праці. Рада зобов'язалася розробити проект, який забезпечить редакторам відповідну фінансову винагороду. Як зазначив директор „Регіни“ Ян Менгер, українські організації мають можливість таким чином довести свою спроможність працювати злагоджено.

дар

ukrajinci.cz

ваше нове віконце у світове павутиння

Українська Ініціатива, представлена старшими хвилями української еміграції, поступово залучає нове покоління українців, які приносять нові знання та технології. Тому створення Інтернет-сторінки Української Ініціативи було просто звичайною необхідністю. І у вересні 2003 року план став реальністю.

Так що ж цікавого знайдемо на сторінках www.ukrajinci.cz? Окрім не занадто складного але, на мою думку, елегантного дизайну відносно нові Інтернет-сторінки УІЧР запропонують всім своїм відвідувачам основну інформацію про організацію, історію її створення та основні проекти, як вже реалізовані, так і актуальні. На вище згаданій адресі можна знайти також анонси головних акцій, які стосуються українців та української культури в ЧР. Наприклад, напередодні Днів Української культури, які відбувалися восени 2003, всі бажаючі могли прочитати не тільки програму та місце проведення окремих запропонованих акцій, але також дізнатися про самих виконавців або їхні твори.

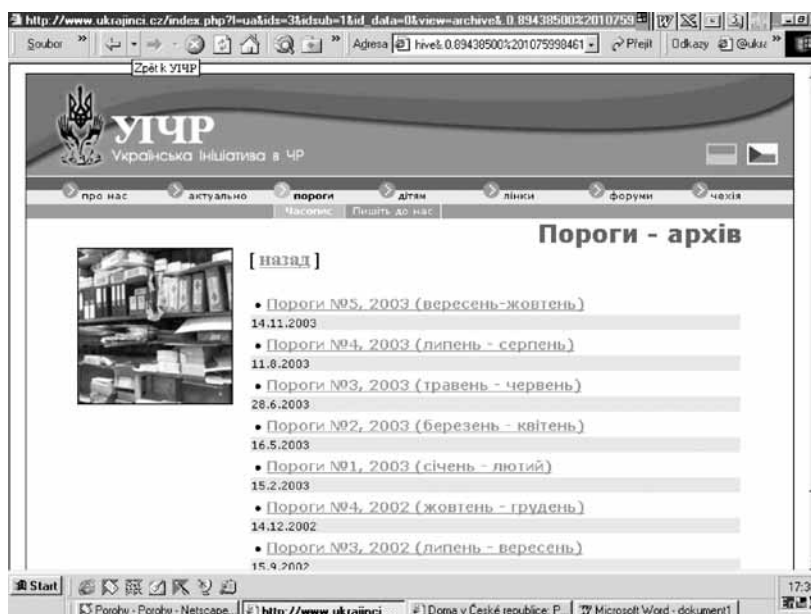
Поповнення сторінок здійснюється групою найактивніших членів УІЧР, і хоча робота з наповнення головних розділів не є завершеною, сподіваємося, що користувачі веб-сторінок ukrajinci.cz знайдуть цікаву інформацію. Сторінки не мають амбіцій на інформаційний портал. Тут не знайдете стрічки, запозичені з інших популярних інформаційних дже-

рел, однаково доступних всім активним користувачам інтернету. Левова частка запропонованого матеріалу – з першої руки. Ті, хто регулярно стежитимуть за

новинами на ukrajinci.cz не лише дізнаватимуться про цікаві концерти, перегляди фільмів, лекції та інші культурні акції, які стосуються української громади в Чехії. Згодом на згаданих сторінках буде розміщена також інформація про розклад роботи та запропоновані служби українського клубу в Празі, який УІЧР планує відкрити в цьому календарному році. Окремий розділ присвячений "дитячим" проектам, до яких пропонуємо залучитися всім батькам, які бажають, аби їхні діти перебуваючи в Чехії не втрачали культурний зв'язок із своєю батьківщиною.

Ті, кого бентежить питання оформлення документів, а також ті, хто має інші соціальні складнощі, пов'язані із перебуванням на території ЧР, невдовзі зможуть використовувати можливість інтерактивного з'єднання з українською базою вже нами рекламаних сторінок із порадами від надійних офіційних джерел.

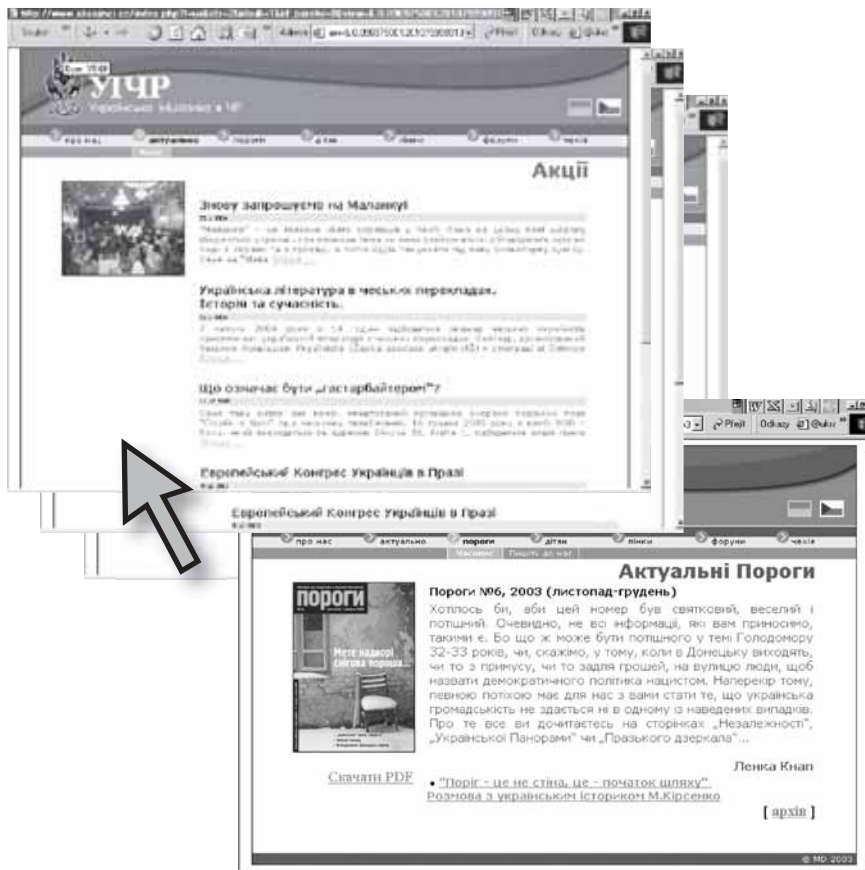
І головне: для шанувальників „Порогів” з'явилася можливість спостерігати

за розвитком цього, на сьогодні єдиного українського часопису в Чехії. На майбутнє редакція „Порогів“ планує додати до архіву на ukrajinci.cz/porohy також повні версії деяких статей, які у зв'язку з нестачею місця були скорочені або навіть не увійшли до друкованого видання. Звичайно, сподіваємося, що із розміщенням повної версії часопису на Інтернеті паперова версія Порогів не втратить своїх передплатників, які отримуватимуть не тільки естетичне задоволення тримати в руках насправді найгарніший в Чехії часопис для національних меншин, а й надалі отримуватимуть тематичну „Прилогу“ як віддяку за свій фінансовий внесок у підтримку української культури в ЧР. За допомогою веб-формуляра, розміщеного на згаданих сторінках, всі бажаючі зможуть надіслати свої відгуки до редакції або замовити передплату друкованої версії „Порогів“.

Тож якщо Ви бажаєте „йти в ногу з часом“ та дізнаватися про українську громаду в Чехії частіше ніж 6 разів на рік (саме таку періодичність мають „Пороги“), то не залишіть без уваги наші нові сторінки, розроблені спеціально для Вас. Залишайтеся з нами,

Ваші ukrajinci.cz

Українська література в чеських перекладах

Семинар чеських українців, присвячений українській літературі в чеських перекладах, організувала 7 лютого Чеська Асоціація Українців у співпраці зі Спілкою перекладачів (Jednota tlumočnicků a překladatelů). Семинар був першим свого роду, і переглянув історію та сучасність літературного перекладу з української мови на чеську.

В ході дискусії прозвучали доповіді про історію виданих чеських літературних перекладів українських класиків, сучасних письменників та поетів. Також обговорювалися можливості залучення молодих перекладачів і вдосконалення освітніх програм. Історик Богдан Зілинський ознайомив півсотні учасників з історією перекладів у XIV столітті та у першій половині XX століття. Перший переклад з української мови на чеську Вацлава Ганки вийшов друком у 1814 році.

Його доповідь продовжила пані Зденка Бергрова, яка розповіла про свій досвід та ситуацію у 50-60 роках XX століття й переклади Шевченка. Потім пані Зденка Ганусова, яка разом з іншими перекла-

дала „Енеїду“ Котляревського, згадала постать, яка після Другої світової війни безкорисливо допомагала молодим перекладачам – Ореста Зілинського. Завдяки йому тодішні переклади до сьогодні актуальні та цікаві.

Про видавничу практику та редакторську працю зі знанням справи розповіла пані Зденка Коутенська, яка згадала переклади творів Юрія Щербака й молоді української генерації у 80 роках. Після неї згадала початки своєї праці (Олександр Довженко, Павло Загребельний) та можливості перекладання у 80-90 роках Алена Моравкова. Надзвичайно цікавими були спогади старшого покоління перекладачів, які під час минулого режиму тільки завдяки своєму альтруїзму доносили до чеських читачів переклади „неповноцінних“ літератур „неповноправних“ народів та мов. Заслуживши таким способом собі місце на „чорних“ списках, змушені були публікувати декотрі свої роботи під псевдонімами чи іменами своїх добрих знайомих. Так наприклад, Людмила Зілинська згадала ситуацію 50-60 років – час, коли було

майже неможливим видавати переклади „неофіційних“ авторів.

На завершення поговорили про свої творчі плани й проблеми сучасної української літератури Ріта Кіндерова й Томаш Вашут, які зараз разом з іншими молодими українцями готують до видання книгу українських казок. Треба зазначити, що семінар сприйняли всі дуже позитивно. Він був потрібним та корисним, оскільки перекладачі, які на сьогодні не займаються перекладанням, мають багатий досвід. Їхні спогади і поради можуть, по-перше, висвітлити проблеми соціалістичного „мистецтва“, а по-друге – допомогти молодим перекладачам у їхній праці. Оскільки семінар був першим свого роду, учасники не торкнулися питань практичного характеру, наприклад, діалектизмів, жаргонної лексики, фільмів тощо. Палата судових перекладачів готує семінар для судових перекладачів з української мови. Інформації про українську літературу на чеській мові можна знайти на:

<http://www.iliteratura.cz>

PiKi

У Львові відкрито Генеральне консульство Чеської Республіки

Генконсул Мілан Яндера розповідає “Порогам” про свою роботу на Західній Україні

Розмовляли
Олекса Лівінський, Катерина Зельман

Генеральне консульство Чеської Республіки у Львові, на вул. Антоновича 130а 20 січня урочисто відкрило свою роботу. Були присутніми заступники міністрів закордонних справ обох країн Олександр Моцик та Павел Вошалік, посол Чехії в Україні Карел Штіндл, дипломати, представники місцевої влади, багато журналістів та членів чеських товариств в Україні. Перед відкриттям два тижні консульство працювало у обмеженому пробному режимі, працівники місії приймали прохання-анкети на видачу віз. Раніше громадяни України отримували чеські візи лише у Києві, хоча понад половина з них змушена була приїжджати з віддалених від столиці західних регіонів. Із заснуванням консульства ЧР у Львові величина черг перед київським консульством зменшилась. Господарем чеської установи на території України став Генеральний консул

Мілан Яндера. Чеський дипломат працює у Львові фактично з осені 2003-го. Народився він у Празі 1959 року, освіту інженера-машинобудівника здобув у Празькій політехніці, а в зовнішньополітичне відомство прийшов працювати після “оксамитової революції”. Мілан Яндера, який за короткий час досить добре освоїв українську мову, розповідає “Порогам” про деталі відкриття і роботи консульства.

Пане Консуле, рішення про відкриття консульства Чеської Республіки на Західній Україні прийняли ще три роки тому, однак це вдалося лише тепер. Із чим це пов'язано?

Питання про його створення постало ще у 2000 році, коли наша країна тільки запровадила візовий режим. Саме ж консульство планували відкривати однозначно на Західній Україні оскільки

ки з цим регіоном у нас налагоджено найбільше зв'язків, як економічних, так і культурних. Питання стояло так: буде консульство у Львові чи в Ужгороді? Закарпаття – колишня територія Чехословаччини і з цим регіоном у нас завжди були найтісніші стосунки, та все ж зупинилися на Львові. Адже це центр Західної України. Окрім того, основний транзитний потік між Україною та Чехією нині пролягає через Польщу, тому свою роль відіграє і те, що польська сторона не вимагає транзитної візи в українців за наявності чеської. Ми довго шукали для оренди чи купівлі під консульство придатне приміщення. Зрештою, восени 2003 року вдалося знайти належну будівлю, винайняти її, відремонтувати, обладнати тощо.

Яким буде режим роботи консульства ЧР?

Звертатися з питанням надання віз до нас можуть як мешканці західних областей, так і інших регіонів України. Також у нашій компетенції вирішення проблем, якщо з громадянином Чехії на території Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей трапиться якась надзвичайна ситуація. На початку тут працюватиме 9 співробітників-громадян Чехії, і стільки ж українців. Ми брали до уваги досвід нашого консульства в Києві, тому чекали й черги відвідувачів. В останній тиждень перед відкриттям черга становила понад 80 осіб. У нас працює 5 вікон (разом із касою) для прийому документів та інформаційне вікно. Тож поки ми в змозі обслужити максимально 250 осіб на день, але приймаємо лише трохи більше 120 осіб. На даний час видали понад 500 віз громадянам України, документи подали більше 2000 осіб. Здебільшого це візи з робочою та туристичною метою. Якщо кількість відвідувачів збільшиться до 300-400 людей, можливо, постане питання про розширення приміщення чи запровадження системи нумерації. Хоча ми намагатимемося робити все, щоб такої потреби не виникало. Першочергове завдання: організувати роботу та процедуру видачі віз так, аби вона була максимально простою та мобільною, аби не створювалися черги. Для того ми працюватимемо щодня, крім вихідних (у п'ятницю – до обіду), вранці прийматимемо анкети, а після обіду – видаватимемо візи. Загалом термін отримання візи, залежно від її типу, триватиме від 5 днів (туристична) до 4 місяців (робоча). Це за умови, якщо анкети заповнені правильно і людина принесла весь пакет необхідних документів. Коштують візи від \$40 (тижнева туристична віза) до \$150

(багаторазова), оплата здійснюється під час отримання проїзних документів.

Україна нещодавно пропонувала Чехії погодитися на неадекватний підхід до візового режиму, на зразок "польського" варіанту...

Так, українське МЗС поставило це питання перед нашим зовнішньополітичним відомством, і ця пропозиція обговорюється. Але, на мій погляд, у зв'язку з близьким вступом Чехії до Євросоюзу навряд чи порядок поїздок лібералізують. Чехія вступить до Шенгенської зони лише через кілька років. Важко передбачити, чи будуть запроваджені додаткові вимоги при отриманні українцями віз. Але загалом, я вважаю, що ефективність співпраці між країнами не дуже залежить від кордонних бар'єрів. Останнім часом, попри введення візового режиму, щораз зростає кількість українських туристів у Чехії. І навпаки: дедалі більше і більше чехів приїжджає відпочивати в Україну, особливо в Карпати. Думаю, за кілька років ця тенденція тільки зростатиме. Гадаю, що вступ до ЄС покращить наші відносини, адже це вже будуть партнерські відносини із представником ЄС.

Чи є уже конкретні ідеї подальшої роботи?

Ми працюємо над сприянням у розвитку українсько-чеських стосунків у економічній та культурній сферах. Україна — країна з величезним потенціалом. І ми зможемо віднайти точки дотику практично у кожній галузі. Ми вже зараз налагоджуємо зв'язки з органами місцевої влади, торгово-промисловою палатою тощо. Було б добре обмінюватися творчими групами та митцями: наприклад, поїздки українських музикантів до Чехії і навпаки. Загалом, зараз ми є повністю відкриті для пропозицій співпраці з боку влади, організацій, навіть приватних осіб. Скажімо, з "Львівською газетою" запровадили "Порадник", у якому роз'яснюємо деталі отримання віз, застерігаємо від помилок тощо. Коли ми будемо краще інформовані, то й розвиватиметься співпраця. На жаль, наразі ще багато чехів стереотипно асоціюють українців, як і представників інших пострадянських країн, з криміналом та нелегальною міграцією. Чимала „заслуга“ у цьому чеських ЗМІ. Але ті, хто співпрацює з українцями чи просто знає їх, має кардинально іншу думку. Наприклад, я просто в захопленні від львів'ян і Львова. За п'ять місяців, що я тут, зустрів дуже багато щирих, відкритих та доброзичливих людей.

Дякуємо за розмову.

Ілюстрація О. Гулеш

Гавел побажав Кучмі гідної відставки

Екс-президент Чехії Вацлав Гавел в інтерв'ю провідному українському тижневику „Дзеркало Тижня“ заявив, що Україну не зараховують до важливих європейських країн, бо вона не зовсім чітко декларує свою волю, і це може зумовлюватися внутрішніми проблемами України. Екс-президент Чехії „впевнений, що події нинішнього року, коли Україна стане сусідом Європейського Союзу і в ній відбудуться президентські вибори, послужать імпульсом для поліпшення взаємних відносин та зближення. Обидві сторони мають багато невикористаних можливостей“. Відповідаючи на запитання, „що могло б стати національною ідеєю для України?“, Гавел зазначив, що „період десятиліть несвободи залишив у свідомості людей глибокі зарубки. Викликом для всіх могло б стати прагнення до відновлення країни і готовність узяти на себе відповідальність за спільні справи, стан Вітчизни і, нарешті, спільної Європи. Якщо йдеться про національну ідею, ми часто чуємо гучні слова про далекосяжні цілі. Але найчастіше забуваємо про рутинну роботу й повсякденні малі цілі, які могли б зробити життя людей щасливішим і можливішим“. Гавел побажав президенту Кучмі успішного завершення його останнього президентського мандата, гідної відставки та створення умов для чесних і справедливих виборів свого наступника. „А його наступникові зичу багато енергії та рішучості у здійсненні принципових реформ, таких потрібних Україні“.

Гавел також висловив свій погляд на майбутнє Росії. На його думку, визна-

чальною її внутрішня ситуація. Михайло Горбачов назавжди залишиться тим, хто розпочав перебудову і бодай частково лібералізував застиглу радянську систему. За часів Єльцина розвиток Росії був суперечливим: з одного боку, він постійно, хай болісно й нестабільно, прагнув до демократії, з іншого — дозволив розв'язати війну в Чечні. Влада Путіна прагматична, їй вдасться багато чого досягти, вона популярна в країні, оскільки більшості росіян дала відчуття стабільності, чого їм бракувало за часів Єльцина. „Однак плата, яку їм доводиться за це платити, висока. Бо ж неможливо нескінченно довго заплющувати очі на вади російської демократії, найчастіше лише поверхової, і на методи вирішення внутрішніх конфліктів, яким не місце на початку XXI століття. Війна в Чечні триває, обмеження свободи слова неугодних Кремлю мас-медіа і вибіркоче застосування правосуддя до деяких представників підприємницьких кіл — усе це викликає тривогу й не віщує нічого хорошого, особливо якщо всі ці чинники розглядати у зв'язку з парламентськими виборами.. Російські політики... ризикують, що одного разу це право буде використане проти них самих та їхнього майна... Тому я плекаю надію, що російські еліти не наважаться створити автократичну державу з імперськими амбіціями, яка тільки нескінченно імітує демократію і повагу до прав людини“, - сказав Гавел в інтерв'ю „ДТ“, яке було здійснене за сприяння посла Чеської Республіки в Україні Карла Штіндла.

ол

Переяславська Рада

Підготувала Ленка Кнап
Фото Генрих Шимонович

битва, що завдала більше збитків у підручниках історії, аніж на полі бою

Цього року 8 січня за старим стилем минуло 350 років від Переяславської ради. Після неї, на думку одних, розпочалася російська окупація України. Інші сприймають її як довгожданне і неминуче возз'єднання братніх народів. Треті кажуть, що обидва попередні табори перебільшують значення ради та, на той час рядової угоди, і зайвий раз роздмухують міф.

В цьому контексті згадуються слова неіснуючого чеського генія Яри Цірмана, який під час своїх історичних досліджень зробив висновок, що кожна історична подія має подвійну функцію. По-перше, впливає на хід історії. По-друге, стає учбовим матеріалом для уроків історії. Причому друга функція, яку історики часто недооцінюють, є так само важливою, якщо не важливішою від функції першої. Чеський геній говорить: "Ні, панове. Історичні битви часто завдали більших збитків у підручниках, аніж на полі бою".

Очевидно, не кожному підходить такого роду гумор, якщо йдеться про болючі і важливі події в історії людства чи власного народу. Натомість не можна не погодитись, що чеським гумористам в цьому випадку вдалось прекрасно і ніжно

осягти нетривкість тверджень однієї із найнебезпечніших наукових дисциплін, переповненої багатством неправд, напівправд та містифікацій, створюваних під час довгих століть придворними істориками.

Переяславську раду чи угоду, здається, можна також віднести до вище згаданих історичних подій, яким пізніші ідеологічні потреби приписали більше, ніж на що заслуговували. Різні історики називали цю угоду персональною унією, реальною унією, васальною залежністю, неповною інкорпорацією, автономією і т.д. і т.д. Хоч від даної події минуло вже 350 років, вона викликає великі емоції і контрверсійні погляди, очевидно, не тільки в академічних колах. Можливо, комусь би вже навіть вдалось із трохи більшою дистанцією та меншою долею емоцій подивитись на цю стару історію, якби один указ не повернув її назад на порядок денний. Даний указ стосується відзначення в Україні цієї річниці на державному рівні. Країни світу зазвичай на державному рівні відзначають дати, які позитивно поміняли історію народу, натомість в Україні, чомусь, святкують нехай не руйнацію чи окупацію, але явно не перемогу. Логіка даного вчинку мала

полягати у кращому, двосторонньому вивченні даної події. Тобто без зайвих торжеств мали пройти круглі столи, лекції, бесіди тощо. І говоримо не про події 50-річної давності, а про майже 4 століття стару справу! Як би воно не було, мало сьогодні можна почути про круглі столи про Білу гору, Гуситів тощо.

Що сказати? Яра Цірман передбачав і такого роду обставини, які прокоментував наступними словами: „Політики повинні думати не тільки про те, як їхні вчинки поміняють історію, але також про те, що студенти колись вивчатимуть про дані вчинки. І що матеріал, який не дає смислу, важко запам'ятовується.”

В уривку із фундаментальної монографії Вячеслава Липинського „Україна на переломі. 1657–1659” із 1920 року автор короткими, але дуже влучними штрихами дав свою оцінку переяславсько-московського союзу. Його характеристика і дослідження історичного факту та зміфологізованої легенди стали етапними у вивченні даної проблематики української історіографії (стилістику автора збережено).

Україна на переломі. 1657-1659

Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті

Розділ III /скорочено/

На Переяславську умову ми звикли дивитися крізь призму пізніше витвореної переяславської легенди. А власне треба виразно одрізнити ці дві абсолютно різні форми одного й того самого історичного факту. Переяславська легенда повстала під час руйни козацької державності, сучасні ж свої ідеологічні форми прибрала вона допіру по полтавським погромі й остаточнім знищенні за Мазепи самостійницько-державних намірів української козацької аристократії. В сій своїй останній формі вона гласить, "що народ малоросійський" під проводом свого гетьмана Хмельницького, визволившись від Польщі, добровільно пристав до одновірної Московської держави — при чім поняття „одновірно" ще пізніше — бо тільки в кінці XIX-ого століття — було замінено поняттям „однаціональної". В той спосіб переяславська легенда лягла в основу теорії: „возсоединенія Руси"...

Подібно, як легенда люблінська про добровільну злуку Русі з Польщею, відіграла величезну роль в житті української аристократії в Річпосполитій — так само її рідна по духу сестра, легенда переяславська, відіграла таку саму роль в історії української козацької аристократичної верстви в імперії Російській.

Шукання в Переяславській умові основ переяславської легенди — це безцільна схоластика, захоплення котрою пояснюється просто тим величезним впливом, який пізніше Москва в нашій історії відіграла. Будь на місці Москви Туреччина, історіографи нашого легітимізму з певністю в умовах Хмельницького з султаном юридичних підстав нашого „возсоединенія" з турками шукали. І мабуть ся праця була б продуктивнішою тому, що Туреччина значно більшу роль, чим Москва в генезі й зародженні повстання Хмельницького відіграла. Бо хто хоче утожсамити переяславську легенду з Переяславською умовою й бачити в умові легенду про добровільне „возсоединеніє Руси", - мусить перш за все доказати, що гетьман Хмельницький підняв повстання проти Польщі во ім'я прилучення України до Москви і що Переяславська умова являється тільки формальним закінченням, послідним скріпленням на папері актом отого ним задуманого діла. Але ж, розуміється, ніхто не може доказати того, чого не було. А раз Богдан Хмельницький не підіймав повстання проти Польщі во ім'я

і в намірі прилучення України до Москви, то ясно, що його умова з Москвою в році 1654-ім була таким самим випадковим союзом, зверненим проти Польщі й заключеним для визволення України з-під Польщі, якими були всі його попередні такі ж самі союзи з Кримом, а перш за все з Туреччиною.

Практична ціль того союзу була така сама, як і ціль союзів попередніх. В боротьбі з Польщею цар заступив місце султана, й тільки. Ставши протектором України, він мав їй дати мілітарну поміч проти Польщі і за цю поміч мав діставати від України певну щорічну грошову данину таку саму, яку діставав за свій протекторат султан в Семигороді, в Молдавії, в Волощині. І умова з царем робиться по

тим самим взірцям, по яким і робилися до того часу умови України в справі протекторату з султаном. Основні підставові пункти Переяславської умови сформульовані дуже ясно, і ні одна, ні друга сторона нічого в них сказати не забула. Війська царські мають іти на Польщу під Смоленськ, і крім того має бути дана Україні проти Польщі постійна мілітарна підмога, а коли треба буде, то й поміч проти татар. Так постановляють пункти 7-ий, 8-ий і 10-ий переяславських „статей". За це цар має право побирати в свою казну дань /пункт 1-ий/, причім обидві сторони торгуються.

Другою такою ж многоважною стороною Переяславської умови була її явність і офіціальність. Гетьман сам до- ▶

магається від царя негайної присилки до Києва царського воєводи тому, „щоб усі сусіди володарі знали про їх підданство під високу руку царського величства“. Перекладаючи цю дипломатичну фразу на мову сучасної політичної практики, вона значила: щоб усі сусіди володарі - з котрими Україна як держава все частіше зноситься і з котрими, згідно з Переяславською умовою, зноситися має право - знали про її непідданство польському королеві, тобто про здобуту нею у відношенні до Польщі суверенність.

Ця абсолютна й легальна емансипація від Польської Річпосполитої, - емансипація як в понятті самих українців, так і в понятті сусідніх володарів - творила всю ідеологічну правно-державну суть Переяславської умови. Тим тільки вона відрізнялася від всіх попередніх союзів з Туреччиною, в тім лежала вся її вага і все її - для самих її творців ще тоді необчислене - значення цілої будучини України. Щоб „груба й дика“, в розумінні тогочасних українців, Москва могла коли-небудь зайняти на Україні місце єзуїтської, європейської, блискучої своєю культурою і привабливої своїм „раєм шляхетським“ Польщі - така смішна на ті часи думка ні одному політикові українському - ту Польщу ненавидячому, але в школі польській вихованому - не могла прийти навіть в голову...

Але розуміння того глибокого політичного перевороту, який приносила б із собою протекція царська, було причиною того, що гетьман рішився на цей крок тільки тоді, коли всі інші спроби визволити Україну не вдалися й коли становище гетьмана на Україні було вже настільки сильне, що він міг зважитись такий переворот в поняттях перевести.

По довгих тяганинах, гетьманських просьбах та погрозах, згодився нарешті московський собор в році 1653 на те, щоб цар прийняв Хмельницького й Військо Запорозьке „в підданство“. В початку 1654 р. приїхали на Україну московські бояри для відібрання присяги. Мілітарний союз з Москвою і протекторат царський над Україною - стали доконаним фактом. І „Річпосполита, - як слушно, зачувши про це, сказав в своїй соймовій до короля промові маршалок сойму Францішек Дубравський, - на саму тільки дискрецію /благоусмотріння/ Хмельницького віддана зістала“. З того часу й поляки стали поважати гетьмана. Він, здобувши силу, перестав бути в їх очах і в очах сусідніх володарів „збунтованим рабом“, а став головою нової великої держави. Ціль Переяславської умови була досягнута вповні.

Але засіб, при помочі котрого була досягнута та ціль, скоро виказав усі свої

небезпечні дефекти. Ідея царського протекторату, скріпленого взаємною присягою царя й гетьмана, не могла мати в тодішніх обставинах ворогів на Україні. Але присяга безпосередньо цареві зустрічала скрізь завзятий опір. Старий полковник Богун, один з найбільше заслужених і найбільше поважаних провідників повстання, рішуче від такої присяги відмовився. І він, розуміється, не був винятком серед чисто військової старшини козацької, котра майже вся поголовно була, при своїй ненависті до Польщі і антипатії до Москви, настроєна прихильно до Туреччини. Так само не хотіло присягати й рядове козацтво. В полках Кропивнянським та Полтавським козаки урядників московських „киями побили“. Полки Уманський і Брацлавський, хоч найбільше на небезпеку від Польщі виставлені, цареві присяги не зложили. Міщани чорнобильські „Москву неохоче прийняли“ а переяславських треба було до присяги гнати. Київ „силою, під мечовим каранням“ до присяги був приведений. Що найзнамен-

ніше, відмовились присягати українське православне духовенство.

Дальші події, однак, виказали незабаром всю хиткість політичної умови, котру обидві сторони інакше - кожна по-своєму - хотіли розуміти. Конфлікт московсько-український був неминучий і почався він зразу ж по затвердженні Переяславської умови.

В результаті, відношення гетьмана до Москви починає радикально мінятися. Її вмішування у внутрішні українські діла він кладе кінець тим, що за зносини поза його плечима й без його згоди та відомо з царським урядом карає прототипів пізніших „самоотвержених малоросіян?“ без милосердя. А щоб унезалежнити себе й у політиці закордонній, він уважає потрібним відновити перш за все свій старий союз із Туреччиною.

І вже в спільній з Москвою кампанії 1655р. проти Польщі незгода і роздвій поміж союзниками показали себе в повній силі. Цю кампанію гетьман веде в тіснім порозумінні з новою заприязненою собі державою - Швецією, наміри Москви скрізь, де тільки можна, паралізуючи. При тім засобів він уживає досить рішучих. Так, під Гусятином, наприклад, гетьман наказав своїм козакам шаблями штурмуючі царські війська розігнати, мотивуючи перед представниками царськими цей надзвичайний учинок тим, що в Гусятині єсть „багато православних“. Потім, під час облоги Львова, Виговський в порозумінні з гетьманом потаємно перестерігає львів'ян, щоб вони в ніякі переговори з Москвою не входили. Під Любліним знов виникає гострий конфлікт між командуєчим московськими військами Потьомкіним, що намагався скрізь відбирати присягу „на царське ім'я“, і полковником Данилом Виговським, який до того допустити не схотів. Врешті кампанія ця скінчилась тим, що гетьман поза плечима своїх непевних московських союзників заключив умову з татарами, де зобов'язався московські війська на власну долю на Україні покинути. Внаслідок цієї умови, воєвода Бутурлін був оточений татарами, мусив їм величезний викуп заплатити й усю землю, в війні з поляками на українських землях здобуту, здобич воєнну відступити...

Взаємне роздражнення росло з обох боків, і розрив з Москвою став в таких умовах неминучим. Посліднім і безпосереднім до того товчком послужив мир, заключений при жвавім посередництві Австрії між Москвою й Польщею у Вільні, в вересні 1656 року.

Про що мовчать замки IV

Поморянський замок

Підготувала Ленка Кнап

Поморянський замок було збудовано у першій половині XVI століття за наказом подільського воєводи Яна з Сієни. Завдяки оточенню з трьох сторін водою замок не раз витримував облоги турків і татар. Так, наприклад, у 1672 р., коли турки зруйнували Золочівський замок, Поморянський, що належав до тої самої оборонної системи району, військову облогу вистояв. Натомість у 1675 р., коли турки вдрупе йшли на Львів, залога покинула фортецю таємним ходом, почувавши замало сил для її оборони. Замок було цілком спустошено, однак незабаром його відбудував його тодішній власник король Ян III Собеський, який витратив на реконструкцію 25 000 зол. Він підніс і укріпив свій улюблений замок, який після того витримав усі татарські напади. Після смерті короля замок переходив від одних власників до інших, дуже підупав, значна його частина була

розібрана, а рештки перероблені на житлові приміщення. З 1740 р. був власністю Радзивілів. Сильних пошкоджень зазнав замок під час пожежі 1771 р.

У 1789 р. Поморяни перейшли у власність Прушинських. Еразм Прушинський старанно відбудував два крила замку - південне та східне - та розібрав північне та західне. Відбудову замку завершив його син Йозеф. Він відновив інтер'єри, розмістив в палаці багату колекцію творів мистецтв. Після смерті Йозефа маєтність купив Роман Потоцький, чий син Єжи опікувався замком до 1939 р., відремонтувавши його після I світової війни.

Легенда від Ігоря Хоми: Поморянський замок був найулюбленішою резиденцією Яна III Собеського. Люди розказують, що якось молодий Ян, ще тоді просто шляхтич, поїхав на полювання в Красностав. Коли повертався додому - заблукав. Чисто випадково потрапив на монаха-самітника, який жив в печері десь недалеко від Поморян. В нього переночував. А коли прокинувся рано, монах розказав йому свій сон, в якому Ян був з короною на голові... Через два тижні після цього Яна дійсно обрали королем Речі Посполитої. Монаху він подарував землі, на яких допоміг збудувати монастир... **x**

Ян III Собеський

Україна на порозі

Переслідування опозиції, боротьба зі свободою ЗМІ, зміни до Конституції повертають державу до комуністичних часів

Цей передвиборний рік багато хто в Україні називає визначальним - або країна піде європейським, вільноринковим і демократичним шляхом, або залишиться борساتися у російських задушливих обіймах, де свою волю диктуватимуть олігархи, фіскальні і поліційні органи і, як і колись, „єдиноправильна“ політична сила.

Україна

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Пострадянська влада кидає останні сили задля збереження своїх позицій, які вона вважає якоюсь аморфною „стабільністю“. Так, у невеликому місті Мукачеві, що на Закарпатті, керована з Адміністрації Президента Соціал-демократична партія України (об'єднана), вичерпавши всі правові можливості позбавити опозицію впливу у місті, напередодні Нового Року вдалася до силового захоплення Ратуші, де розміщується міська Рада та канцелярія міського голови. У Львові триває конфлікт податкових органів з підприємцями, які наважились їх публічно критикувати. Тоді ж голова львівської обласної ДПА Сергій Медведчук, брат голови Адміністрації Президента, наважився на брутальний арешт Маркіяна Іващишина, одного із засновників опозиційної „Львівської газети“ та мистецького об'єднання „Дзига“. Невдовзі Медведчук-молодший стає заступником керівника усієї податкової адміністрації, і фіскальні органи отримали „фас“ у всіх регіонах на всіх, хто запідозрений у симпатіях до опозиції, особливо „Нашої України“. Якщо так піде далі, то не важко здогадатися, на яких штиках впроваджуватиметься так звана „політреформа“.

„Нормалізація“ Мукачева

Після неспокійних виборів 29 червня до кінця року „нашоукраїнець“ Василь Петьовка, попри шалений тиск, був першою особою Мукачева. У листопаді Верховний Суд прийняв три суперечливі постанови, зберігши статус-кво в питанні його обрання. Практично всі були переконані, що Петьовці вже ніщо не загрожує, хоча звісно, далеко не всі мукачівці його підтримували. Однак...

Наприкінці грудня 2003 року закарпатський губернатор Іван Різак оприлюднив указ президента, в якому говориться, що „відповідно до рішення Сихівського суду Львова слід призначити дату повторних виборів“. Обов'язки Мукачівського міського голови були покладені на заступника голови ОДА Мирослава Опачко, голову Перечинської організації СДПУ(о). Так у місті було введено президентське правління. Секретар міської ради Євген Федів заявив, що закон України про місцеве самоврядування не передбачає припинення повноважень міського голови і призначення в. о. міського голови указами президента. Золтан Лендел, заступник міського голови, додав, що немає жодних економічних підстав для

зміщення законно обраного міського голови. „За останні півроку надходження до місцевого бюджету збільшилися на 118,6 %, зведений бюджет виконано на 115 %. Темпи приросту випуску промислової продукції збільшено порівняно з минулим роком на 155,4 %. У місті реалізуються два інвестиційні проекти, які дадуть змогу працевлаштувати 3,5 тисячі мукачівців. Заробітна плата вже виплачена в повному обсязі за грудень поточного року“, - сказав він. Сесія міської ради прийняла рішення, яким підтвердила повноваження Василя Петьовки на посаді міського голови.

Та недовзі близько двадцяти озброєних працівників міліції і „людей у цивільному“ заблокували кабінет міського голови. В неділю 28 грудня за допомогою спецпідрозділів Опачко з представниками обласної влади виламали двері до сесійної зали і приймальні, і зайняли їх. Есдеки розпочали в місті „нормалізацію“. Наступного дня озброєні міліціонери не пропустили керівників міста, які були призначені Петьовкою. Не могли пройти в приміщення навіть народні депутати. Зате Ратушею вільно ходили члени СДПУ(о), а основною фігурою був

Іван Чубірко, радник губернатора і член родини Медведчуків. Він давав команди міліціонерам (у тому числі старшим офіцерам), кого пропускати, кого - ні, які двері відчинити, які зачинити. Також в Ратуші було багато молодих хлопців, що мали явно кримінальний вигляд - шкіряні куртки, стрижені голови, накачані м'язи і відповідні манери поведінки.

Одразу ж на площі почався десятихвилинний мітинг на підтримку Петьовки. Того ж 29 грудня міський суд визнав незаконним згаданий Указ. Але вже увечері правоохоронні органи та кримінальні авторитети почали здійснювати поквартирний обхід депутатів міської ради та начальників відділів міськвиконкому. За допомогою обіцянок, грошей або погроз змушували їх підтримати Опачка. Особливого тиску зазнавали депутати, які є директорами шкіл, а також лікарі та військові, тобто люди, які прямо залежать від бюджетного фінансування. Під самий Новий рік, зранку 31 грудня 2003 року, спецпідрозділи увірвались на територію фірми „Барва“, яку до обрання мером очолював Петьовка. Спецназ арештовував всіх, кого застав на території. У міліції з'ясували, чи брали затримані участь у мітингу, якщо так, то чому не підтримують нову владу, чим не задоволені тощо, а також чи вигукували гасла проти діючого президента. Після втручання у ситуацію народних депутатів Віктора Балого та Юрія Оробця затриманих почали відпускати. Опозиційна фракція „Наша Україна“ в парламенті, а також Уповноважений з прав людини Верховної Ради Ніна Карпачова, негайно ж внесли подання до Конституційного Суду стосовно „мукачівського“ указу президента, у яких пропонується розглянути його відповідність Конституції.

Есдеки виявились гіршими за фашистів

Своїх посад у міськвиконкомі позбулися троє „нашоукраїнських“ заступники міського голови, а на їхні посади призначено членів СДПУ(о). Після Нового року прокуратура Закарпатської області опротестувала всі нормативні акти, ухвалені Мукачівським міськвиконкомом після червневих виборів мера, тобто з 1 липня по 29 грудня. Вона визнала протизаконними дії депутатів міськради, які вважають чинним мером Василя Петьовку і блокували роботу призначеного президентом виконувача обов'язків мера Мирослава Опачка. Недійсними визнані й усі кадрові призначення у цей період. За „порушення громадського порядку“ під час мітингу-протесту проти двох осіб порушено кримінальні справи. Деяких народних депутатів прокуратура

звинуватила у спробі захопити міськвиконкомом.

Сесія міськради у п'ятницю, 9 січня, знову відзначилась протистоянням. Новій владі вдалось залучити на свій бік більшість депутатів-бюджетників. Міліціонери пропускали депутатів лише за списками. До сесійної зали не потрапили голови постійних комісій міської ради і навіть голова ради Євген Федів. За словами депутата-„нашоукраїнця“ Івана Іванчо, „такого безчинства не було під час окупації Закарпаття фашистами. Ця влада прийшла в місто під дулами автоматів“. Невдовзі на трьох усунутих від влади працівників Мукачівської міськради та міськвиконкому почався такий тиск, що вони змушені були через пред-

лежним чином обраного міського голови міста Мукачєва“.

Наразі вибори нового міського голови призначені на 18 квітня. У місті формується лояльна до СДПУ(о) виконавча вертикаль, а в міськраді - «своя» депутатська більшість. Есдеки погрозами та обіцянками тиснуть на всіх бюджетників та підприємців, щоб „прошттовхнути“ на посаду нового мера „свою“ людину. Також очікуються і подальші „наїзди“ силовиків на структури „Барви“ та їхніх ділових партнерів задля придушення бізнесу.

„Знайти порушення будь-якою ціною!“

Львів також перебуває у постійному протистоянні із Соціал-демократич-

стваника посольства США попросити політичного притулку у цій країні.

Фракція „Наша Україна“ заявила, що звернеться до провідних європейських інституцій про грубі порушення в Мукачєві Хартії про місцеве самоврядування, про втручання органів правопорядку, виконавчої влади та окремих політичних сил у місцеве самоврядування. „Виконавча влада України цинічно гвалтує демократію і парламентаризм в Україні“, - заявив Борис Тарасюк на міжнародному форумі в Берліні, і розповів про мукачівські події. У заяві Комітету парламентського співробітництва між Україною та Європейським Союзом висловлено занепокоєння щодо „сумнівних дій, вжитих президентом України стосовно на-

ною партією (об'єднаною). Нещодавно письменник і журналіст Юрій Луканов на сторінках „Української правди“ узагальнив суть конфлікту, який вже понад рік триває між галичанами та всіма демократично налаштованими українцями. Суд постановив зобов'язати „Львівську газету“ спростувати опубліковану на її сторінках інформацію про те, що керівник Західної регіональної митниці Тарас Козак у нетверезому стані стріляв у ресторані і не був за це покараний. Стаття, що викликала невдоволення Козака, є передруком публікації із польської газети „Rzeczpospolita“. Згідно з українським законодавством, редакція не несе відповідальності за публікацію, якщо вона є дослівним відтворенням публікації з іншого засобу ▶

► масової інформації з посиланням на нього. До польських колег, утім, не було висловлено претензій. „Львівська газета“ друкувала низку критичних матеріалів про діяльність податкових органів, про хабарництво, здринництво, неправомірні, упереджені дії тощо. Торік до газети завітала податкова перевірка, яка оштрафувала редакцію „за численні порушення“ на суму понад 20 тисяч гривень. Податківці „злісним порушенням“ вважають... використання журналістами інтернету і телефону. „Податківцям треба щось накопати, аби поставити газету на місце“, - каже головний редактор „Газети“ Олег Онисько. Він вважає суди слухняною зброєю в руках виконавчої влади і податківців, оскільки режим Кучми вже ставив неояльних владі суддів на місце. Податкова адміністрація на Львівщині перебуває під впливом Сергія Медведчука, донедавна шефа її львівського підрозділу, а нині заступника голови ДПА України.

Кагебісти змінилися податківцями

Засновників „Львівської газети“ Ярослава Руцишина та директора мистецького об'єднання „Дзига“ Маркіяна Іващишина звинувачують у відмиванні грошей. Це дуже відомі постаті у Львові. Вони у жовтні 1990 року брали участь у студентському голодуванні і змусили піти у відставку тодішнього главу уряду. Вони є символом романтичного періоду, коли відбувалася боротьба за незалежність. Тепер проти них обох порушено кримінальну справу. Вони це пов'язують саме з активністю „Львівської газети“. Часом на польсько-українському кордоні можна побачити іноземні вантажівки, котрих ніхто не перевіряє, але і не пропускають в Україну. Це автомобілі, які привезли сировину для швейного підприємства „Троттола“, яким керує Руцишин. Згідно з існуючими правилами, вони можуть перетнути кордон лише тоді, коли митники отримають від податківців спеціальний ваучер. Такий ваучер повинен видаватися негайно на вимогу підприємців, яким адресований вантаж. А податківці відмовляються видавати такі документи без пояснень причин. Сировина не потрапляє до виробника, і підприємство простоє. „Троттола“ подала позов до суду. Суд вже визнавав дії податківців неправомірними, та вони продовжують свою практику. Руцишин переконаний, що це відповідь на критику заснованої ним „Львівської газети“.

Напередодні Нового Року за директором мистецького центру „Дзига“ Маркіяном Іващишином прийшли кілька осіб в масках з автоматами — бійці загону спе-

ціального призначення. Його мали намір протримати у податковій 72 години з метою психологічного тиску. Лише втручання преси перешкодило планам податкової. „Раніше в країні була компартія і її бойовий загін КДБ, - каже Руцишин. - Нині в нас місце КПУ займає СДПУ(о), а роль КДБ виконує податкова. Вони дуже легко спільно зводять рахунки з неугодами або з політичними опонентами“.

Свого часу депутат Ярослав Кендзьор заявив про зрощення податкових органів на Львівщині із партією соціал-демократів об'єднаних. Есдеки вимагали спростувати цю заяву в суді, але Ярослав Кендзьор представив безсумнівні докази злиття двох структур. Він надав партійні і податкові телефонні довідники, в яких координати 21 з 23 районних по-

Мер Мукачеве Василь Петьовка намагається пройти на робоче місце

даткових і партійних організацій есдеків були абсолютно ідентичними. Та й сама обласна організація СДПУ(о) містилася у будинку обласної ДПА. Есдеки мають великий вплив і у виборних органах. До львівської міськради і обласної ради було обрано одного-двох представників СДПУ(о), але вони утворили повнокровні фракції. Фракції формувалися за допомогою тиску: обранців викликали до податкової і змушували вступати в СДПУ(о). У разі відмови до їхніх підприємств приходила податкова перевірка, або їх звільняли з державних посад. До фракції есдеків, крім податківців, увійшли або директори державних підприємств, або працівники державних органів. Сергієві Медведчукові з допомогою старшого брата в Києві великою мірою вдалося підпорядкувати собі виконавчу владу в регіоні. Свій вплив ця партія використовує, аби тримати під контролем весь бізнес регіону.

Європа вважає події в Україні украй тривожними

Конфлікти у Львові та в Мукачеві, придушення опозиції та свободи преси, а також спроби під виглядом політичної

реформи залишити діючий режим при владі, ба навіть більше — просунути Леоніда Кучму знову на п'ять років у президентське крісло зрештою знайшли свій відгук у спеціальній резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи. ПАРЄ висловила своє занепокоєння з приводу того, що українська влада розглядає діяльність Ради Європи, візити співдоповідачів Моніторингового комітету та їхні заяви, як „втручання у внутрішні справи України“. Адже Україна добровільно прийняла зобов'язання, які випливають з її членства відповідно до Статуту Ради Європи. Асамблея визнала позицію української влади як необгрунтовану. ПАРЄ заявила, що чинна з 1996 року Конституція є головним внутрішнім правовим інструментом, на підставі якого країна може розбудовувати справжню демократію, та наполягає на суворому дотриманні її положень. Будь-яке рішення про зміну конституційних правил щодо виборів напередодні проведення президентських виборів є упередженим та суперечливим, і тому ПАРЄ вважає дебати з приводу конституційної реформи украй недоречними. Асамблея звернулася з терміновим закликком до політичних партій та блоків, парламентських фракцій та груп вирішити свої проблеми мирним шляхом через відкритий діалог та за повної поваги до парламентських правил і процедур. Останні рішення Конституційного Суду знову вказали на вразливість незалежності судової системи в Україні, вважає Асамблея, і сподівається, що президент України залишить свою посаду в кінці свого другого терміну, як це передбачено Конституцією України. Асамблея поділяє занепокоєння багатьох українських громадян, що вибори можуть не бути дійсно вільними, чесними, відкритими та прозорими, і зазначила, що залякування виборців, тиск на членів виборчих комісій, обмеження свободи слова або викривлення ЗМІ на користь того чи іншого кандидата від правлячих політичних сил є однозначно неприпустимим. Асамблея висловила стурбованість подіями в місті Мукачєво стосовно виборів мера та закликала вирішити цю проблему відповідно до законодавства України, рекомендувавши Конгресу Місцевих та Регіональних Влад Ради Європи здійснити спостережну місію під час майбутніх виборів мера в місті Мукачєво для того, щоб вони пройшли вільно та неупереджено. ПАРЄ заявило, що продовжуватиме уважно стежити за розвитком подій в Україні та готова зробити свій внесок у ефективний діалог між політичними силами, представленими у Верховній Раді.

✘

▣ Генерал розвідки розкриває злочинну діяльність режиму Кучми

В Україні розпочався черговий скандал, який вже охрестили „кучмагейтом-3“. Напередодні візиту Леоніда Кучми до Німеччини генерал зовнішньої розвідки України, радник українського посольства в Німеччині Валерій Кравченко у ефірі радіостанції „Німецька хвиля“ заявив про серйозні порушення законодавства режимом Кучми.

Валерій Кравченко заявив, що має у своєму розпорядженні матеріали про злочинну діяльність режиму Кучми. Матеріали доводять, що його підлеглі, голова Служби безпеки України Ігор Смешко, а також керівник Головного управління розвідки Олег Синяньський, порушуючи Конституцію і закон про розвідувальні органи України, видають накази своїм співробітникам за кордоном стежити за опозиційними депутатами Верховної Ради України, а також за „членами уряду від міністра і вище“. Найвні матеріали генерал готовий передати представнику Генеральної прокуратури України й до комітету Верховної Ради України з питань прав людини.

Генерал заявив, що одержував вказівку стежити за підготовкою до форуму „Наша Україна“, очолюваного Віктором Ющенком. „Він готував цей форум у Києві, а вказівки надходили здійснювати роботу на території Німеччини, - сказав Кравченко. - Кримінал полягає в тому, що існує закон про розвідувальні органи України, що прийнятий у березні 2001 року і підписаний Президентом Кучмою. Відповідно до цього закону, я, як співробітник розвідки, не маю права втручатися в політичну діяльність нашої держави, а тим більше здійснювати стеження за опозиційними партіями... І Президент України, який здійснює загальний контроль і загальне керівництво розвідкою України, повинен бути про це знати“.

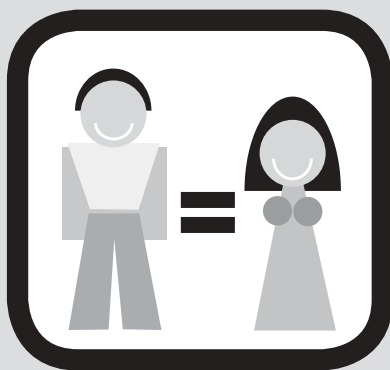
Гість „Німецької хвилі“ заявив, що звертав увагу керівництва на це, однак йому відповідали, що це начебто не його справа, він повинен виконувати вказівки, які надходять з центру. Він не проводив ніяких оперативних розшукових заходів, хоча 30 років працює в органах. Кравченко закінчив вищу школу КДБ у Москві, 5 років працював в Афганістані, 4 роки пропрацював у посольстві України в Бонні, потім у Берліні. Прямий ефір за участю генерала Валерія Кравченка відбувся у четвер, 19 лютого. Наступні кілька ефірів

транслявалися в записі. Програму випускала російська й українська служби радіостанції. Служби безпеки України назвали слова Кравченка „абсурдними по суті“, і вважає мотивом його поведінки „особисті меркантильні інтереси з приводу можливого припинення його закордонного відрядження“. Заява генерала Кравченка матиме великий міжнародний резонанс, вважає соціаліст Юрій Луценко, але жодним чином не вплине на наміри Кучми балотуватися на третій термін президентства.

▣ В Україні є соціальна солідарність

Міжнародна організація праці (МОП) заявила, що в Україні панує бідність і соціальна незахищеність громадян. Дослідження МОП, проведені разом з Державним комітетом статистики України серед 9 тисяч українців, свідчать, що середня заробітна плата в Україні нижча 100 доларів на місяць, а 40 відсотків працюючого населення країни не одержує зарплату вчасно. Доходи більшої частини населення менше встановленого прожиткового мінімуму. Кількість робітників, які не одержують свою заробітну плату, у 2003 році порівняно з попереднім роком зростає. Директор соціально-економічної програми МОП Гай Стендінг відзначив, що „найгірший аспект результату дослідження, проведеного в 2003 році, - зростаюче почуття безвихідності, апатії і песимізму серед практично всіх прошарків українського суспільства“.

У той же час, „незважаючи на всі несприятливі зміни, Україна, схоже,

знайшла почуття соціальної солідарності“. Дев'ять з десяти українських робітників вважають, що заробітна плата в чоловіків і жінок повинна бути рівною. „Соціальні й інші цінності українського суспільства, незважаючи на економічні проблеми“, - відзначає експерт МОП.

▣ „Одеса-Броди“ запрацюють у європейському режимі

Трубопровід „Одеса-Броди“ працюватиме у прямому „європейському“ режимі. Міністр палива й енергетики України Сергій Ермілов повідомив, що рішення про це було односторонньо прийнято на засіданні уряду шляхом голосування 4 лютого. Російські компанії були зацікавлені в його реверсному використанні, що блокувало б європейську економічну інтеграцію. Російська компанія ТНК-ВР виражала готовність поставити 380-420 тис. тонн технологічної російської нафти сорту Urals у вигляді товарного кредиту на 3 роки, а також забезпечувати до 9 млн. тонн нафти на рік для прокачування.

Американська Chevron запропонувала Україні транспортування нафти нафтопроводом „Одеса-Броди“ в прямому напрямку вже в нинішньому році. Також одна з компаній, що добуває нафту в Центральній Азії зобов'язалася поставити найближчим часом 500 тис. тонн технологічної нафти. „Умови концесії повинні бути довгостроковими, друга умова концесії — це використання нафтопроводу у напрямку від терміналу „Південний“ до Бродів. Компанія, яка виграє цю концесію, буде допомагати уряду, а не перешкоджати його найшвидшій експлуатації“, - додав Ермілов. Також парламент ратифікував угоду щодо інтеграції нафтопроводів „Дружба“ та „Адрія“, що надає можливість додаткового транспортування нафти російського походження через територію України в обсязі 15 мільйон тонн. У той же час російські ЗМІ розгорілись матеріалами про те, які неймовірно труднощі чекають Україну у зв'язку з рішенням прямого використання нафтопроводу, а російські нафтові компанії і надалі намагаються переконати Україну в доцільності використання нафтопроводу „Одеса-Броди“ в реверсному режимі до закінчення будівництва ділянки Броди-Гданськ.

х

Вілла імені динамівців

Всеукраїнський скандал навколо шикарного будинку лідера СДПУ(о)

Останні півроку вся Західна Україна шокована даними про грандіозне будівництво у Воловецькому районі на Закарпатті. В мальовничій місцевості поблизу села Жденієво небідна подружня пара Віктора Медведчука і Оксани Марченко зживає родинне гніздечко, якому міг би й Кучма позаздрити. Щоправда, влада, а особливо губернатор області Іван Різак (СДПУ(о)), соратник голови президентської канцелярії та відомої ведучої програми „Імена“ на каналі УТ-1, це заперечує, називає будову „просто базою відпочинку“ футбольного клубу „Динамо“.

Текст: Олекса Лівінський

Сам напівлегальний об'єкт, його утаємничена затія, цинічний спосіб будівництва, його розкіш навколо суцільної бідності - це дзеркало прірви, яка існує між нинішніми українськими урядовцями та масами. Спершу про дивне за розмахом будівництво заговорили закарпатські газети та опозиційні політики. Скандал розгорівся після публікацій у львівських

газетах, а особливо - після візиту на об'єкт депутата-нашоукраїнця Миколи Томенка. Фотографії і інформації шокували усіх.

Копійки для „хатки“ не рахували

“Від тієї до тієї гори — моя територія”, - сказала свого часу телевізійна ведуча

Оксана Марченко у одному з найчарівніших куточків місцевого заповідника під назвою Парасин Потік. Її апетит потягнув на 44 гектари. Вона безпосередньо контролювала перебіг робіт. Територію обнесли муром. Резиденція сім'ї президентського адміністратора матиме криті тенісні корти та басейн, її обладнали урядовим зв'язком та вертолітною площадкою, вона матиме три поверхи і тисячі квадратних метрів площі. Плюс підвали. До „хатинки“ підведені газ і драти „секретного зв'язку“, при цьому було безжально вирубано дерева, які траплялись на доволі складній гірській трасі газопроводу та лінії електропередач. Дорогу постійно укріплюють, викопують нові канали для стоку води. Було задіяно близько 20 одиниць техніки. Біля 200-250 будівельників працювали по 2-3 зміни, нерідко й уночі. Микола Томенко встановив, що будинок для родини Медведчуків зводять бюджетні організації, зокрема підрозділи зі львівського, івано-франківського та закарпатського „Укравтодору“ та „Укрзалізниці“. Кілька сотень робітників з України, Словаччини, Польщі працювали рекордними темпами. Об'єкт знаходиться під пильною охороною міліції, тому навіть депутатів близько не підпустили, перекопавши дорогу широченною траншеєю.

Томенко вважає наївними заяви місцевої влади про те, що резиденція стане реабілітаційною базою ФК „Динамо“. Він з'ясував, що план комплексу передбачає чотири елітні номери і вісім номерів „люкс“, а тому там неможливо розмістити навіть половину динамівського складу. У районі будівництва не передбачено жодного спортмайданчика, придатного для тренувань, окрім танцювального, а керівник прес-служби ФК „Динамо“ Сергій Полховський навіть „нічого не знав“ про будівництво бази у Воловецькому районі. Парламентарії вимагатимуть встановити, хто і за які кошти дозволяє собі таку споруду у заповідній зоні. Депутатські запити будуть адресовані прем'єр-міністру, головам Міністерства транспорту, ДПА України, Державного комітету землекористування.

Як будували

Нещодавно львівській газеті „Поступ“ вдалося порозмовляти з людиною, яка була на будівництві біля Жденієва, знає про його деталі і навіть продемонструвала світлини. Початок будівництва припав приблизно на квітень-травень минулого року. Тоді фірма „Гарант“, яка спочатку була основним виконавцем робіт, почала здійснювати земляні роботи і класти фундаменти. Далі, 12-14 серпня

прибула перша партія працівників фірми „Світанок“, а 27 серпня — друга партія. Світанківці почали робити конструкції, заливати бетон і класти арматуру. Пізніше до будівництва залучили інші фірми зі Львова, Києва, Броварів. Гранітну плитку, покриття з гонти, світильники, ліфти встановлювали польські фірми. Поляки будували й гуцульську хатинку на території маєтку. На території маєтку насадили ялинки. Уздовж дороги до маєтку від села встановили лампи денного

У районі будівництва не передбачено жодного спортмайданчика, придатного для тренувань, окрім танцювального...

світла. Від прохідної через кожні 15 метрів поставили ковані світильники.

Неподалік від бази є озеро, куди запустили форель, а всю територію навколо освітили ліхтарями. Навесні озеро повинні спустити. На його дні встановлять ліхтарі і заповнять водою знову. Береги річки укріпили і перекинули підвісний міст до оглядово-танцювального майданчика. За самим будинком встановили будку мобільного зв'язку „Київстар“. Вертолітну площадку обладнали сигнальними вогнями, апаратурою прийому і посадки гелікоптера. Одного лише цементу використали 1000 тонн, а скільки тонн арматури, піску і щебеню пішло — взагалі невідомо. Будівельники кажуть, що й танк не розстріляє стіни. Працювали чотири екскаватори і чотири самоскиди, сім кранів, три великі бульдозери.

Як охороняли

На початку будову охороняли самі робітники. Потім вже з'явилась позавідомча охорона з Мукачєва й Ужгорода, але її працівники зловживали спиртним. Коли вкрали 3 кв. м плитки, то пригнали офіцерів міліції на цілодобове чергування. Вже з 15 грудня на будові почали чергувати по три міліціонери з офіцером-міліціонером. Тоді ж міліцією з Ужгорода було

Вартість її втричі перевищує вартість президентської резиденції в Гуті.

укладено договір про охорону маєтку на 10 років. Хоча й так у Медведчука вкрали „КамАЗ“ справжньої колотої бруківки. І та ж міліція охороняла цю крадіжку.

Охорона всередині — серйозні працівники спецслужб. Вони з'явилися на будові, коли встановлювали спеціальне обладнання. Тоді працівники СБУ з Киє-

ва встановили відеокамери, були вдягнуті, як робітники, відбирали фотоапарати і відеокамери у робітників і журналістів, які намагалися сфотографувати маєток, засвічували плівки. Вся охорона озброєна і розмовляє російською. Огорожа оснащена датчиками тепла, які відчують температуру людей на відстані 5-10 метрів. На в'їзді в маєток — ковані ворота з автоматичним відкриттям, які контролюються пультом керування.

Як ставились до простих робітників та селян

Прості будівельники жили у школі, в лісництві, по хатах у людей у жахливих умовах — ні помитись, ні попрасти. В селі була лише одна баня — на базі відпочинку „Форель“. Але вже в грудні керівник бази заборонив нею користуватись. Платили за роботу до 1000 грн. Керівникам платили окремо. Їм також готували їжу окремо. Жили вони також окремо — в готелі разом із поляками. Під кінець будівництва понаганяли нових керівників, які не знали навіть креслень, і ставили „тупі“ запитання, з одним завданням — придертись, щоб не дати робітникам зарплати.

Людя́м в селі пообіцяли газ. Його провели, але не всім — до амбулаторії, до школи, до житлового п'ятиповерхового будинку і до будинків ветеранів залізниці. Решті ж сказали, щоб платили по 3 тис. грн. за підведення газу. Те саме сказали і про телефон. Не відшкодували кошти за городи, забрані під будову. Дорогу перекопали так, що на подвір'я не ввійдеш. Єдине, що зробили — організували концерт і футбольний матч для селян.

„Хижа“ вартістю 60 мільйонів доларів

Для будинку використовували мармурову плитку, 1 кв. м якої коштує 185 євро. Крім того, використали плитку зеленуватого відтінку, ціна якої становила понад 300 євро за квадратний метр. Її робили під Києвом з плиткового каменю, завезеного з Афганістану. Роботи з вентиляції і апаратура потягли на 1,5 млн. доларів. Для будинку закупили сім джакузі з пультом керування. Всі вони зроблені за спецзамовленням і доставлені з Києва. Для будинку на замовлення закупили унікальну, ковану із заліза італійську люстру ручної роботи, яка зараз встановлена у найбільшій кімнаті і має вагу десь 320-330 кг. Збоку вона вся аж виблискує. В будинку є й інші люстри, по 1000, 100 і 80 євро. Цих люстр і світильників у маєток привезли три фури. Меблі також якісні. Їх привезли чотири фури з дніпропетровськими номерами.

У хатинці 65-70 різних телефонів, зокрема внутрішні та урядові, два ліфти — один вантажний, а другий для прислуги. В усіх кімнатах проведено телевізійний кабель, в кожній з них є телевізор. Чотири туалети у підвалі і стільки ж — на першому поверсі. Разом з ними є ванни і умивальники. У підвальному приміщенні є кімната садівника, кімната відпочинку для прислуги, масажний кабінет, ліфт, пральня, кухня, бойлерна, щитові, два гаражі, дві кімнати для спецохорони, де

Віктор Медведчук подарував своїй дружині не багато, не мало - хатинку на 60 млн. доларів

знаходиться пульт управління відеокамерами, і вентиляційна кімната, в якій є вентиляційне обладнання. Там же є й обладнання для очищення води, хоча до будинку підходить вода джерельної чистоти. Кімната відпочинку для прислуги і ванна з туалетом обладнані за євростандартами.

Дружина Віктора Медведчука Оксана Марченко вперше прибула на будівництво у вересні. З того часу вона бувала на будові по два рази на тиждень. Лазила драбинами, показувала, що, де і як має бути. Вона ж дивилась, як заливали фундамент. Обходила будинок, шашличну і оглядовий майданчик. Її всі боялись, як вогню. Приїжджала на „Мерседесі“ з державним номером. Часто з нею був голова Львівської ДПА Сергій Медведчук, губернатор Різак. Але у Новоріччу ніч не захотіла „дихати лаками“. Марченко нібито сказала чоловікові, що маєток — це не дача, це „хатинка“, „хижа на курячих лапках“. Хоча вартість її втричі перевищує вартість президентської резиденції в Гуті. Вона складає орієнтовно 200-300 мільйонів гривень з усіма роботами. ✕

Як виник Ваш Центр? Чим це було спричинене?

Це сталося в 1982 р. Це були 50-ті роковини голоду. Центр виник з метою зібрати матеріали про Голодомор 1932-33 р. Після 50 років документи, що зберігаються у державних архівах, повинні бути загальнодоступними. Тоді утворився громадський комітет зацікавлених людей. Ми хотіли зібрати та проаналізувати

показати, що УПА від 1943 р. боролася проти двох окупантів, також висвітлюємо питання дивізії „Галичина“. На основі свідчень дивізійників показуємо, які були причини того, що українці вступали до цієї формації. Ми доводимо, що вони не рятували Німеччину й Гітлера, але свою державність. Також покажемо списки українців, які в час II світової війни рятували євреїв. Мало кому відомо, що серед

...Щоб історія не замовчувалася

Голодомор, інтернування, УПА та інші сторінки української історії досліджує канадський центр

Понад 70 років минуло від голодомору в Україні, і нині варто згадати роботу людей, які доносили до відома західних суспільств ті епізоди української історії, які замовчувалися не лише в СРСР. Іроїда Винницька, яка народилася у селі Сколе на Бойкищині, була у витоків Українсько-Канадського Дослідчо-Документаційного Центру в Торонто. Зараз Пані Іроїда є архіваріусем, збирає т.зв. живу історію і організує архіви центру.

Розмовляв Петро Тима

документацію про Голод. Було знайдено дуже багато цікавого матеріалу, в основному у британських і німецьких архівах. Тоді виникла думка опублікувати це, опісля – зробити документальний фільм. Першу версію фільму „Жнива розпачу“ ми створили англійською мовою, потім – французькою, іспанською та українською. Фільм мав великий успіх, він багатьом іноземцям і українцям відкрив подію, яка замовчувалася, заперечувалася, між іншим, і журналістами, такими, як Волтер Дюранте з New York Times, який був нагороджений Pulitzer Prize. Ми записали до фільму свідчення інших журналістів, скажімо Малькольма Магрича, який був в Україні під час голоду. Колишній німецький консул, який у ті часи працював у Харкові, передав нам рідкісні фотографії, описав те, чого сам був свідком. Фільм здобув визнання, отримав біля 10 серйозних нагород на кількох фестивалях, між ними у квітні 1985 року на Houston International Film Festival – головну нагороду, Золоту медаль в категорії „Документальне кіно“ - на International Film and TV Festival of New York, в листопаді 1985 року.

Ваш новий документальний фільм порушує також інші стереотипи на тему історичного минулого українців, які і надалі розповсюджені навіть серед дослідників. Які основні тези фільму?

Фільм, режисером якого є Славомір Новицький, співрежисер „Жнива розпачу“, називається „Між Сталіном і Гітлером. Україна в II світовій війні“. Цей фільм мав вже прем'єру в Канаді і США. Плануємо українськомовну версію і показ його в Україні, а також, якщо дозволять фінанси, зробити копії в інших мовах. Фільм має за завдання показати ті історичні факти, які надалі залишаються менш відомі, наприклад бої УПА з німцями. Це маловідомі, особливо на Заході, факти. Роками не лише у советських джерелах акцентувалося на співпраці УПА з німцями. Ми хочемо

30 держав Україна – третя країна за списками в Яд Вашем, де йдеться про кількість врятованих євреїв. Про долю українців у війні говорять відомі авторитети, як британський історик Норман Дейвіс.

Сьогодні Центр, це зібрання історичних документів, записів свідчень на відео та аудіо касетах, фотографій. Що найбільш цінне у Ваших засобах?

Найбільш цінними є свідчення про різні історичні події пересічних людей. Бо ж відомо, що видатні постаті політичного, чи громадського життя часто описували і публікували свої спогади, вже їх доступних у друкованій формі досить багато, натомість люди без вищої освіти рідко пишуть спогади. Є кільканадцять дуже важливих свідчень про трагедію села Павлокома. Для мене ці розповіді часто дуже драматичні. Люди розповідають про смерть інколи найближчих їм людей – братів і сестер, є драматичні розповіді про смерть з голоду. Це є наш скарб.

Ваш центр досліджує також інші, досі мало відомі сторінки історії. Котрі з них викликали найбільший резонанс?

Однією з таких тем є військова служба українців у збройних силах Канади в час II світової війни. Після закінчення війни, коли советські офіційні кола почали вимагати від урядів західних держав повернення втікачів з України, ці офіцери відіграли велику роль в протидіянні ідеї відправлення українців до СРСР. Завдяки старанням українців в канадських мундирах, таких як Богдан Панчук, капітан Петро Смільський, їхнім контактам з Ельонор Рузвельт, дружиною тодішнього президента США, вдалось вберегти багатьох людей від екстрадиції до СРСР. Опісля втікачі з таборів Ді-Пі, завдяки їх клопотанням, мали змогу переїхати в Канаду, Америку. Вони також вберегли солдатів з дивізії „Галичина“, зібраних у таборі в Ріміні в Італії від видачі советам. Тому ми записали спогади багатьох вояків зброй-

СКУ виступає на захист Статусу закордонного українця

У зв'язку з несподіваним вето Президента України відносно нещодавно прийнятого Верховною Радою Закону „Про правовий статус закордонного українця“, Світовий Конгрес Українців надіслав листа до Президента Кучми змінити рішення. Президент СКУ Аскольд Лозинський вказав декілька неточностей у поясненнях радників президента з питань права, а в основному брак розуміння, що „закордонні українці“ є частиною українського народу. Вони без права громадянства мають більший статус, як просто іноземці. Вето Президента було виправдане тим, що Закон „Про правовий статус закордонного українця“ ніби то не погоджується з існуючою дефініцією, що таке український народ, а також із застереженнями відносно іноземців у Конституції та інших законах України. У листі Аскольд Лозинський звертається до Президента України, щоб він особисто ще раз переглянув цю справу, тому що його вето суперечить із попередньою підтримкою ним цього Закону.

СКУ вимагає звільнення Віктора Медведчука

Світовий Конгрес Українців звернувся до Президента Кучми з вимогою звільнення глави його Адміністрації Віктора Медведчука. Екзекутива СКУ на засіданні в грудні 2003 року вирішила почекати ще 30 днів на відповідь від нього у справі проблеми з приміщенням для VIII Світового Конгресу Українців, який відбувся в Києві 18-21 серпня минулого року, однак дотепер нічого не одержала. Приміщення Українського Дому для проведення Конгресу було під наглядом саме Медведчука.

СКУ підписав легальний контракт з Українським Домом на проведення VIII Світового Конгресу Українців з 18-21 серпня 2003 року та сплатив узгоджений завдаток. Два тижні до початку Конгресу до СКУ надійшло повідомлення, що Український Дім не може дотримати контракту з огляду на терміновий ремонт. Представники СКУ постійно зверталися до представників Адміністрації Президента, наполягаючи дотримати контракт. Однак всі заходи були безуспішними. СКУ був змушений винайти інше приміщення для проведення Конгресу. Після цих подій СКУ вислав звернення до глави Адміністрації Президента Віктора Медведчука пояснити причину зірвання контракту, але відповіді не отримано. П'ятого січня СКУ вислав офіційного листа до Президента Кучми з вимогою звільнення Віктора Медведчука з його посади. ✕

них сил Канади, зібрали фотографії. Плануємо виготовити ще два документальні фільми – перший про українців у збройних силах Канади, а другий – про втікачів з українських земель, які опинилися після закінчення війни на Заході, про долю так званих діпістів. Саме ці дві теми маємо намір опрацювати комплексно, кінцевим результатом мали би бути документальні фільми.

Центр має також досягнення у розкритті канадських так званих історичних білих плям. Як їх розкриття сприяють урядові кола?

Ми опрацювали тему українців, інтернованих канадським урядом в роках 1914-1920, підготували фотовиставку на цю тему, яка зараз маюдрє Канадою. Українці, які з XIX та XX століття приїздили на роботу до Канади, в більшості були громадянами Австро-Угорщини, приїздили з Галичини, Буковини, Закарпаття на якийсь заробити і поверталися додому. З проголошенням I світової війни їх, як громадян країни, яка воювала з Антантою, вважали ворогами. Їх вилловлювали в містах і селах, арештували, тримали в таборах. Їх використовували як безкоштовну робочу силу при будівництві залізниць. Ми не лише зібрали історичні документи і свідчення, але почали домагатися від канадських урядових кіл визнання фактів і включення цієї теми до підручників з історії Канади. Уряд дуже не хотів визнати вини своїх попередників. Зараз малими кроками розробляється проект, щоб наша фотовиставка стала початком – базою для створення „Музею Українського Інтернування“. З того періоду збереглося багато фотографій, офіційних документів, списки людей. Однак живої історії спогадів мало – це було занадто давно, а в основному інтерновані були чоловіками, які приїздили до Канади на якийсь час, тобто без сімей, вони швидше вмирили. Є, однак, записані рідкісні свідчення частини інтернованих. Біля Монреалю був табір інтернованих, в якому зібрано цілі родини, вдалося записати свідчення людей, які або там народилися, або були тоді дітьми. Досліджуємо ставлення урядовців до тих людей. Ми записали інтерв'ю з дружинами управителів цих таборів, бо чоловіки вже не жили. Коли ми почали їх збирати, вони з такою погордою говорили

про інтернованих, що то не були люди, а якесь бидло зі сходу. Для прикладу, інтерновані не мали права ходити по тій самій дорозі, що й канадське начальство, сторожі. Сьогодні ставлення до меншин чи емігрантів зовсім інше, така поведінка неможлива, але треба пам'ятати, що таке мало місце.

Скільки в той час інтерновано українців?

Згідно з нашими дослідженнями, інтерновано 8 тисяч – чоловіків, жінок, дітей. Але майже 80 тисяч українців було в той час проголошено ворогами держави. Це був парадокс історії: частина з тих людей втікала до Канади саме для того, щоб не брати участь у війні, а їх трактувано, як полонених ворогів. Багато з них, щоправда, не перебували в таборах за дротами, але були під наглядом поліції, зобов'язані протягом кількох років зголошуватися раз на тиждень. Усіх не інтерновано, бо вони були потрібні на підприємствах, керівництво фабрик зверталося не раз до влад, щоб їх залишили працювати. Що дуже цікаво, війна закінчилася у 1918 році, а всі табори існували до кінця 1920 року. Були люди, котрі весь час, від 1914 до 1920 року, перебували у таборах, працювали, не отримуючи ніякої винагороди. Після виходу з табору також нічого за свою працю не отримали, а їхнє майно під час арешту було конфісковано. Тепер Конгрес Українців Канади домагається відшкодування за забране інтернованим українцям майно. Подібні дії мали місце щодо японців, вони вже вибороли вибачення з боку уряду. Нам зараз найважливіше, щоб ця тема була висвітлена в історії Канади.

Скільки людей на сьогодні залучено до роботи Вашого центру і звідки беруться фонди?

Структура Українсько-Канадського Дослідчо-Документаційного Центру така: 13 членів дирекції – це добровольці і один адміністратор. Решта – прихильники, які нам допомагають, або дають пожертви. На сьогодні це біля тисячі людей, які підтримують наш центр фінансовими пожертвами. Фінансування – перш за все приватні пожертви, ми мали також гранти на побудову архіву і на підготовку виставки про інтернованих. ✕

ІОМ продовжуватиме реалізацію інтеграційних проектів

Міжнародна організація з міграції (ІОМ) – це міжурядова організація, яка діє майже у 100 країнах-членах та кількох десятках країн зі статусом спостерігача. Центральний орган ІОМ знаходиться в Женеві. Заснована у 1951 році, її завдання – здійснення програм репатріації, інформаційних кампаній про реалії міграції, боротьба з організаторами нелегальної міграції та торгівлею людьми, пряма допомога мігрантам. Фінансують ІОМ уряди країн-членів, Світовий Банк, установи Європейської Унії. З 1998 року Міжнародна організація з міграції діє і в Чехії. Відтоді вона займається значною мірою і мігрантами з України. Про те, що планує у цьому році ІОМ, розповідає виконавець проектів організації Марія Ржігова.

У цьому році ми плануємо передусім продовжувати проект „Інтеграція іноземців“. У його рамках у 2003 році було реалізовано дослідження в українській,

в'єтнамській та вірменській громадах про міру їхньої інтеграції в Чехії, а також веб-сторінки „Вдома в ЧР“, які є і в українській версії. Дане дослідження має допомогти державі вирішувати болючі питання окремих громад. „Вдома в ЧР“ має на меті інформувати іноземців, передусім організації іноземців, про існування цього веб-сайту, тобто пропагувати його. Оскільки мало іноземців має доступ до Інтернету, ми контактуватимемо інші організації іноземців, які через свої журнали зможуть поширити цю інформацію.

На яку територію поширюватиметься робота ІОМ?

Рік 2004 для нас означає роботу в регіонах, де плануємо інформувати іноземців про нашу працю завдяки локальним партнерським організаціям, а також державним адміністраціям. Принаймні маємо надію, що іноземці, організації та адміністрації будуть співпрацювати.

Спільною метою для всіх має стати покращення рівня інтеграції, тобто допомога у тому, щоб люди почувались у Чеській Республіці вдома. ІОМ співпрацює із Міністерством праці та соціальних справ (МПСС). У рамках проекту „Активний вибір“ здійснюватиметься відбір кваліфікованих іноземних працівників. Цього року він пошириться також на студентів і, очевидно, на дві інші країни (у 2003 році він поширювався лише на Хорватію, Болгарію та Казахстан). Також продовжуватимемо допомагати людям, якщо вони опинилися у кризовому становищі, із добровільним поверненням до країни походження, у запобіганні торгівлі людьми та нелегальній міграції. Також працюємо над ромськими проектами.

Чи будуть Ваші нові проекти торкатися також української меншини?

Так. В цьому випадку ми бачимо головну потребу у співпраці з українськими організаціями на території ЧР. Їм до українців найближче, і саме вони можуть стати посередниками між українцями та державою. Крім того, ми дуже хотіли б допомагати українським організаціям у розвитку їхньої соціально-правової консультативної праці. Ми знаємо, що в іноземців-українських громадян багато проблем і їм потрібна допомога, але вони здебільшого не звертаються до неприбуткових організацій. Якраз у цьому ми бачимо простір роботи для організацій.

Що вважаєте найбільш проблематичним у реалізації Ваших проектів?

Думаю, що найбільшою проблемою є час. Хочеться якнайшвидше допомогти людям, і роботи набирається багато. Декотрі проекти нові, і нам треба пропагувати їхнє значення. Крім того, для ЧР питання міграції та інтеграції – новий феномен. ІОМ вже більше 50 років проводить свою діяльність у всьому світі, і ми намагаємось скористатися принципами, які мали успіх в інших країнах. Не завжди державні структури до цього готові, і часом треба багато енергії для того, щоб взагалі почати переговори.

В кого ви знаходите найбільшу підтримку?

Найбільш оцінюємо співпрацю партнерських організацій як в рамках неприбуткового сектору, так і в організаціях нацменшин. Всі ж маємо спільну мету. Також надіємось, що великою підтримкою для нас і інших організацій стане новий відділ МПСС – відділ міграції та інтеграції іноземців.

Ян Чернік

Маріє Ржігова

Розмову веда Ленка Кнап

Парламент ЧР обговорює Закон про медичне страхування іноземців

Пропонований закон регулює медичне страхування дітей іноземців, що довготривало проживають на території ЧР. На основі даного закону матимуть батьки-іноземці можливість застрахувати своїх неповнолітніх дітей, молодших 18 років, що проживають на території ЧР, на основі довготривалої візи із терміном перебування понад 90 днів, яку отримали з метою спільного співжиття із батьками /чи з особою, якій було дитину дано під опіку/. Хоч пропонований закон включає дітей іно-

земців у систему громадського медичного страхування, сраховку повинні оплачувати батьки. Сума страхування визначатиметься із мінімальної заробітньої платні. В 2004 році би, таким чином, /після ухвалення даного закону/ за медичне страхування батьки заплатили 904,50 Кч за одну дитину в місяць.

Розмір опіки, що оплачується із страхування би, на основі пропонованого закону, відповідав розміру опіки, яка надається застра-

хованим особам включеним у громадське медичне страхування. До того, батьки /іноземці із дозволом для довготривалого перебування на території ЧР/, які є платниками податків із прибутку /працівники та підприємці/ можуть знизити основу для оподаткування із прибуткової діяльності на видатки пов'язані із оплатою медичного страхування дітей. Для ухвалення закону ще потрібна згода Парламенту ЧР, Сенату ЧР та підпис Президента Чеської Республіки.

✕

Довідкові адреси в Україні та Чеській Республіці щодо порядку виплати пенсій громадянам України відповідно до Угоди між Україною та ЧР про соціальне забезпечення

В Україні:

► **Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності**

Майдан Незалежності, 2, 01012, м.Київ-12, тел./факс 228-85-00

► **Призначення та виплата допомоги у разі нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань**

просп. Перемоги, 92/2, 03062, м.Київ-62, тел.442-62-87;

► **Призначення та виплата допомоги по безробіттю, допомога на прохання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні**

Державний центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики
вул.Еспланадна, 8/10, 01023, м.Київ-23, тел.220-80-22, факс: 220-76-28;

► **Призначення та виплата пенсій, допомога на поховання**

Пенсійний фонд України
вул.Бастіонна, 9, 01014, м.Київ-14, тел.294-89-33, факс: 294-73-37.

У Чеській Республіці:

► **Призначення та виплата пенсій, допомога у випадках тимчасової непрацездатності**

Чеське управління соціального забезпечення

Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová, 25, 225 08 Praha 5;
тел. 257 061 111

► **Призначення та виплата допомоги сім'ям з дітьми та на поховання**

Міністерство праці та соціальних справ
Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu, 1,
128 01 Praha 2;
тел.: 221 921 111, факс: 224 918 391

► **Призначення та виплата допомоги по безробіттю**

Міністерство праці та соціальних справ / Управління служб зайнятості

Ministerstvo práce a sociálních věcí /
Správa služeb zaměstnanosti
Na Poříčním právu, 1,
128 01 Praha 2;
тел.: 221 921 111, факс: 224 918 391

► **Консульське агентство України в Брно**

Nerudova 7
602 00 Brno
телефон: 541 216 973 факс: 541 216 972

Електронна адреса:

ua_consulate@volny.cz

Веб-сторінка Посольства:

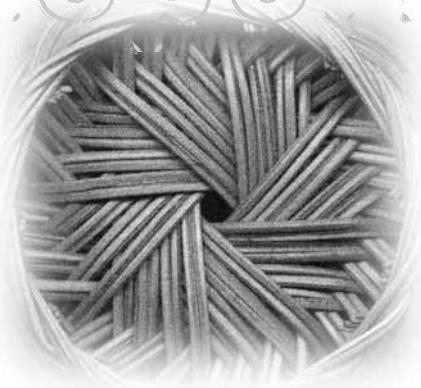
www.ukrembassy.cz

Веб-сторінка Міністерства закордонних справ України:

www.mfa.gov.ua

Прийомні дні:

понеділок, середа, п'ятниця
з 9.00 до 12.00 – прийом документів
з 12.30 до 13.30 – видача документів
(у вівторок, за попереднім записом по телефону, проводиться прийом громадян з питань оформлення клопотань щодо постійного проживання в ЧР та виходу з громадянства України)

“А тепер, діти, я прочитаю вам казку...”

Текст: МАРЛЕН

Минулого тижня шукала подарунок моїй 8-річній племінниці, для якої хотілося вибрати гарну українську дитячу книжку. Знайти те, що я хотіла, було досить не легко і напевно не від того, що полицки книжкових крамниць пропонували величезний вибір. В такій ситуації дуже закортіло спитатися українських батьків: “Шановні, а що ж стоїть на книжкових полицках ваших дітей?”.

Так, звичайно, розумію, що дитячі книжки є надзвичайно цікавою, але дуже специфічною сферою книговидання і що до цього треба мати неабиякий хист. І розходиться не тільки про естетично гарну, кольорову обкладинку та веселі ілюстрації. Зрозуміло, що в Україні є велика проблема із україномовними книгами в цілому. Якщо навіть дорослі далеко не завжди мають великий вибір вартих до прочитання українських книжок, а україномовні шкільні посібники та підручники до сих пір рясніють русизмами, то що ж тут дивуватися стосовно дитячих видань. Та все ж хотілося, щоб наші діти мали змогу рідною мовою читати як оригінальні українські казки, нехай видані-перевидані, писані-переписані, так і відомих класиків, які перекладаються на всі мови, включно тієї великої та могутньої, яка нас вже так глибоко “колонізувала”.

Звичайно, не легко видавати національну літературу на колишніх советських теренах за умов засилля російської друкованої продукції, відсутності функціональної системи книгорозповсюдження та часто, навіть, людської інертності. Для того, щоб на ринку перемогти, українська література має бути кращою та привабливішою. Така література вимагає гарного паперу, повнокольорового друку, ну й,

Ілюстрація В. Ерка з українського видання Аліси в Країні Чудес

звісно, талановитих літераторів, художників та професійних редакторів. Тому й ціни на неї часто надмірні і ризик для видавців є значно більший. Так, боротьба явно не рівна. Але, на превелике щастя свідомих українських батьків, не всі видавництва так легко здаються.

Очевидно, україномовність дитячої книжки ще не буде запорукою її якості. Дитячий книжковий ринок в Україні просто завалений примітивними “книжечками” на кшталт “телепузіків”, від яких діти не розвиваються, але скоріше бараніють. А з цитат деяких видань можна зробити такі словники кострубятих псевдопоетичних виразів, що лінгвісти не встигатимуть дивуватися.

Однак, існують також приємні винятки. Ось, наприклад, нещодавно для скорочення часу в потязі, який мене віз на схід до української столиці, читала переклад керолової Аліси, виданий А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-Гою у 2001 році. Відразу зізнаюся, що брала цю книгу до рук із певним упевдженням, бо згадала десь зо три роки стару критичну статтю стосовно дитячих книг із цитатами попереднього видання “Аліси в Країні Чудес” (видавництво Альтернатива 1997), де головною героїня “вийняла затичку і піднесла пляшечку до рота”... Але “галамага”, як завжди, не підвела, приємно вразивши не тільки цікавим дзеркальним форматом видання, яке вмістило дві найвідоміші казки “Аліса в Країні Чудес” та “Аліса в Задзеркаллі”, але й гарною мовою перекладача. Так і “Шалтай-болтай”, який за часів мого радянського дитинства „сідел на стене”, зараз набагато милозвучніше, хоч і трохи незвично називався Шаламом-Баламом, і опис відомого “божевільного чаювання” із “Капелюшником” та “Шаленим зайцем” мав набагато більше шарму. Ех, дарма, що дорога не була досить довга, щоб насолодитися чудовою атмосферою дивовижного світу, створеного логіком та математиком, професором Оксфордського університету, поважним паном Чарльсом Доджсоном.

І, хоч я не є прихильником Гаррі Поттера, але разом із українськими “поттероманами” радію можливості пізнати світ чародійництва саме в поданні Віктора Морозова. Душу гріє думка, що навіть російськомовні шанувальники творчості Джоан Роулінг мусили заради цікавості читати продовження про орден Фенікса українською, бо українська версія випередила російський переклад майже на півроку. І, безумовно, причин для гордості було достатньо, не лише тому, що випередили, наприклад, чехів та великих братів зі сходу. Сам текст просто приємно читати. Авжеж, це ж вам не “Таня Гроттер”, “Порри Гаттер” чи інші відверто “здерті” пародії російських колег. **Х**

Галина Пагутяк

Писар східних воріт притулку

вид. Піраміда, Львів 2003, 174 с.

Нова книга сучасної письменниці Галини Пагутяк, надрукована в серії "FEST ПРОЗА", є одним з найцікавіших творів українських авторів. Події роману розгортаються в особливому місці, якого немає на

жодній карті, але яке легко знаходять ті, хто його потребують. Його екзотичність полягає не тільки в географічних особливостях. В романі переплітаються фантастика, елементи містики та глибокий психоаналіз. Важко збагнути в яку епоху відбуваються події – в минулому, в теперішньому чи майбутньому. Можливо, навіть, це лише чийсь сон.

Книгу видало знайоме львівське видавництво Піраміда, упорядником серії й автором передмови є Юрій Винничук, якого наші читачі могли побачити півтора року тому в Празі. Художнє оформлення зробив Юрій Кох, який зі своєю дружиною Ольгою Погрібною-Кох активно займається книжковою графікою (напр. твори Ю. Винничука, В. Неборака чи часопису Кур'єр Кривбасу).

Марина Соколян

Кодло

вид. Факт, Київ 2003, 200 с.

Дуже молода письменниця (нар. 1979) є аспіранткою з соціології в Києво-Могилянській академії та разом з тим працює в київській PR-агенції. Але її життєвий досвід включає також побут у США, куди Марина поїхала за програмою обміну. Її збірка оповідань була опублікована видавництвом Смолоскип у 2003 році.

Як інформує обкладинка роману Кодло, в цю книгу вміщено все, що може зацікавити якнайширше коло читачів: від напруженого

теорії змови, щоб потім успішно застосувати їх на практиці". Авторка закликає читачів не сприймати буквально все описане, адже, за її словами, "це лише містифікація, лише гра, яка, щоправда, має всі шанси стати нещадною грою без правил".

Книга вийшла в серії „excertis excipiens” (з лат. "усе, окрім того, що варте винятку") київського видавництва Факт, яке дуже енергійно займається видавництвом як оригінальної української творчості, так і перекладами з іноземних мов.

Василь Стус

Палімпсест. Вибране

вид. Факт, Київ 2003, 432 с.

Минулого року те саме видавництво Факт випустило цікаву книгу віршів Василя Стуса Палімпсест. Автором обгрунтованої передмови є Іван Дзюба. Твори, які увійшли до нового видання, були вибрані зі збірок Зимові дерева,

сюжету та симпатичних молодих героїв до старовинних таємниць та інформаційних технологій. Події відбуваються на „прихованому факультеті” в „школі містифікацій”, де юні таланти „набувають знань з фальсифікації, міфотворчості та

риса Василя Стуса — поета, особистості, громадського діяча, який не лише прожив цікаве й яскраве життя, а й зумів втілити доростання Людини до рівня її долі та покликання у слові. Звідси — підвищений інтерес до його віршів — „образків доби”, в якій йому судилося жити. Палімпсест — найповніша книжка вибраних Стусових творів, де зібрано коли не все найкраще (бо слабких віршів поет фактично не має), то, принаймні, все найяскравіше з його творчого доробку. На завершення книги знайдемо „Лист до Андрія Сахарова” з 1978 р.

Наталія Пуряєва

Словник церковно-обрядової термінології

вид. Свічадо, Львів 2001, 160 с.

Цікавим та потрібним підручником для всіх, хто займається українською мовою, культурою або, навіть, політикою буде Словник церковно-обрядової термінології, який видав Монастир Монахів Студитського

Уставу. Словник містить близько 2000 найменувань спеціальних понять та реалій східно-християнського обряду. Крім тлумачень відповідних термінів, словник подає термінографічний опис сучасного стану української церковно-обрядової термінології. З цією метою він фіксує фонетичні, словотворні, лексичні, синтаксичні та орфографічні варіанти церковно-обрядових термінів, а також застарілі, рідковживані, ненормативні з погляду терміновживання спеціальні лексеми. Словник розрахований на широке коло користувачів — священнослужителів, літургістів, студентів, працівників видавництва, журналістів, мовознавців, релігієзнавців тощо.

Ріта Кіндлерова

Українська Готика

Перше враження після цього диску є сірим, але сірим не кольором, а сірим почуттям - нібито небо затягнуте хмарами. Ідеш дорогою і думаєш про своє ставлення до життя, про природу навколо, про таке саме сіре небо, на якому лише на дві хвилини з'являється сонце, загаріє, манить,

обіцяє літо, і знов зникає. А в тебе залишається лише настрій, але вже не сірий, а якийсь інший, спокійний... Ось і цей диск вам допоможе побачити сірий день і сонце в ньому. На диску присутні композиції таких гуртів і поодиноких виконавців, як, наприклад: „Скрябін”, „Кому вниз”, „Пірата бенд”, Юлії Лорд і ще багатьох інших.

Хата Скраю Села

— це назва останнього альбому гурту Вія, який було випущено наприкінці року 2003. Ця музика в своєму сенсі самодостатня. Просто рок. Не означає, що простий, бо "Вія" ніколи не був простим. Рок з елементами та відгуками кельтських мотивів, рок, який ні на що не схожий, рок, якого на українській рок-сцені більше не знайти. На диску є також присутній бонус, відео кліп: "Хата Скраю Села".

Дмитро Карпенко

Петро Мідянка

екзотичний птах

української поезії

Підготував Рене КОЧІК

Далеко від Києва, далеко від Львова, із закарпатського Широкого Лугу в сучасній українській поезії гучно озивається голос Петра Мідянки (1959). Поет-учитель належить до генерації вісімдесятників, авторів, які вступали до української літератури у складних 80-х роках минулого століття. Неформальні зустрічі молодих митців тоді відбувалися у київських та львівських квартирах, кімнатах гуртожитків та кав'ярнях. "Вісімдесятні роки були дуже сприятливими для поетів", згадує Мідянка часи, коли кожен день народження перетворювався у свято поезії. До найвиразніших авторів літератури "нової хвилі" належать, поряд з ним, Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Ігор Римарук, Василь Герасим'юк, Віктор Неборак, Олександр Ірванець, Вячеслав Медвідь та інші.

Автор поетичних збірок "Поріг" (1987), "Осередок" (1994), "Фараметлики" (1994), "Зелений фирес" (1999), "Трава Господня" (2001) та "Дижма" (2003) – один з найвизначніших представників українського постмодернізму. Його вірші містяться у престижній антології української поезії двадцятого століття в англійських перекладах "Сто років молодості", видану у 2000 році у Львові. На текст віршу "Сервус, пане Воргол" (збірка "Фараметлики") Тарас Чубай написав музику, і пісня з однойменною назвою стала однією з найвідоміших творів гурту "Плач Єремії" ("Українська Колекція").

Закарпатські діалектизми та архаїзми, якими мідянка твочить стає до значної міри специфічною і дуже часто досконально зрозумілою лише обмеженому колу читачів, надали йому прізвисько "екзотичний птах" української поезії. Російський часопис "Новый круг" навіть визначив вірші Мідянки "більш європейськими, ніж українськими". Вони швидше орієнтовані на Прагу чи Відень, ніж Київ та Харків. У них оживає, між іншим, дух передвоєнної Підкарпатської Русі. Тим не менше, його остання збірка "Дижма" містить такі сумні твори, як "Заробітчанський блюз" та інші фрагменти нелегкого життя оточеного горами села. Те, чим живе більшість українців, проходить крізь збірку червоною ниткою.

Мідянка зміг оживити феномен, що головне русло літературного розвитку може проходити й географічною периферією, якою є Широкий Луг, карпатське село з кількома сотнями жителів. Одні ним захоплюються, інші – засуджують. А він, між тим, і надалі живе у карпатській дерев'яній хаті, у оточенні книг та суворої реальності сучасної України. Далеко від інтелектуальних кав'ярень та редакцій. І, незважаючи на це, у центрі уваги та зацікавленості.

Редакція часопису "Пороги" готує до видання вибране з поезії Петра Мідянки.

х

Сервус, пане Воргол

Сервус, пане Воргол

Андрій Вархола – русин чи хохол?

Греко-католик, ставленик поп-арту.

Енді Воргол – це джаз і рок-н-рол!

Куди до нього віршнику чи барду...

І конвульсивний, і побожний "фольк",

І чічка біла. Окуляри... Енді!

І багатоликий хмародер Нью-Йорк:

Ті казино, і кока, бренді, денді.

Умре у Пітсбурзі, де соус, мармелад,

Хрести схизматиків, печальний колумбарій.

В рулетку грища, записи рулад,

Барвистий саккос, русинський вікарій.

Маразматичний вигин камбали...

О Земплін, Спіш, Нью-Джерсі та Аляска.

Із наркотичної завіси, із імлі –

Дизайн супів, носовички, запаска...

("Фараметлики")

Етюд у заповіднику

Ці червоні плями букового листя...

Під деревами не випав сніг.

А ланцюг білих вершин

Мене міцно прив'язав

До маленької уголовинки,

Ще меншого села...

Сідаю на сухе листя

Й простуджено кашляю.

Потім думаю, що є на світі

Вулиці, на які зовсім не падає

Букове листя, а на них багато людей.

Тут на пішнику зовсім нема людей

І так багато торішнього листя.

("Зелений фирес")

Ужгородські кав'ярні

Мадам сумна. Маленький "Мулен-Руж"...

Брудний столи... І виноградні вуса.

А пиво чеське все-таки не пунш,

Та я за вас сьогодні вже нап'юся.

Мадам, от після травня місяць червень є,

Оса маніпулює по серветці.

А я з вами смачно свіже пиво п'єм,

Обом нам тяжко, любочко, на серці.

То не біда, що не подали пунш,

Хоча година промайнула рання.

Офіціантки улесливі, без душ.

Такі, немов обсмоктана тараня.

Мадам, підемо звідси, нам пора,

Липневий спір грози якраз доречний...

Повернемось до тихого двора.

Повернемось... І там посуперечмо.

Триптих на мотиви старого часопису "Podkarpatské Hlasy"

1

Рутеніє, колоніє-державо,
На політичнім вашарі шизи
Червоного Медведя образи
Вже випозірюють ганебно і криво.
Як надокучив, змучив "капричос"
Тупоголів'я, самобичування!
Із Березької жупи вутла паня
Мені тлумачила, що я – карпаторос!
Зі згортками добірних хризантем
Йшли на гробовища з іменнями чужими
З країв долинних прийшли пілігрими.
Між ними почувався я рутені!
Рутеніє, мамизино, дідизно,
В осмуті зволочів, марудних потороч...
Ти споряди мене в Маріяповч –
Карпатській Україні справу тризну.
Вже вкотре, вкотре цей перевертос!
Перепишуть на серба чи на грека...
На моїм гробі виросте смерека
З чудовим іменем – Петрос Карпаторос!

2

Це наша мила Підкарпатська Русь.
Адольт Добрянський, Бродій в неї вожда!
Чи в Кафедральному сумний "Сорокоуст",
І там тремтить розета майже кожна.
Ні, це не альфельдська міражна пастораль:
У теразиті в Нижній Апші вілли.
І не поручик чеський, не капрал,
На кладовищах наших некрофілі
До трупа рвуться. Зранку – кажани
Попрокидалися в зачинених соборах.
А грифи королівські?! Се вони
Давно звивають гнізда в наших горах.
Це мила Руська Крайна. Отчий край.
Меланхолійна, апатична, сонна.
Немає вожди. Се великий бай.
Кому ж тоді належить ся корона?

3

Пан Еренфельд – благословенний муж
з Богемії, Словаччини, Морави.
З благословінням ставився до нужд
Того Русинска, де здичілі трави
Посеред літа – смарагд та опал.
І Едмунд Еган двигав сироварні.
Та був приставлений Антоній Розсипал –
Сприяв таки крамарні й буцегарні.
І посполитих визвольних бриднє,
Ще колобродить сівбище погане.
Як Ракоцій – за білого коня –
Віддам Русинско, німцю, таліяне!

газдині зрихтують тарталетки
І внесуть остуджені пива.
Празький "Ігніс" – прямо із касетки,
З пліч летить козацька голова.
Опришкуваті Опріші – опришки –
У Раквері, Пріє-куле – се фор.

Зі стрихатої під зворинкою хижки,
Ці заблукали в Босну, в Прієдор.
І їм – чужини, їм – ціла Європа,
Європу вкрали. Де ж той генерал?
Перед Петром – м'які вурди на ґропі,
Гуцулик-кінь, не знаний Буцефал!
То ж на утцюзнину ми цюрінемо, браття,
Цюрюсували досить по школах.
Штоларний дохідок дамо на Підкарпаття!
Та не вертаймось до прядивних лах!

Понад верхами – золота заграва,
У зворах терпко пахнуть полини.
Весь рік шпичаста ув очах Морави
Весь вік пекучий вітер чужини.
Волочиш ти заробітчанську торбу
Її лишили у спадок прадіди...

Навіть на наші полянки
Вривається чеська медія,
Комусь неприємно нагадуючи
Заробітчанські роки,
Вафельні рушнички із міткою:
"Pardubice",
Стерильні рукавички, в просочених
Спиртами, йодом та зеленкою
Ненаших шпиталях.
Але ж полянки зеленіють у стократ
Густіше, аніж та якісна зеленка,
Ніякі тепличні ромашки не запахнуть так,
Як оті під Тарницею на Петра,
Коли святий Ілій ще позолотить їх вночі
Тими батогами, перед якими хрестились.
А ця чиста медіальна фоніка, куди
Благіша і м'якша на карпатських кливах,
Аніж рідна українська, котру з нас
Вичавлював, мов рудуватий сік із шому,
Мідяновусий й мідноокий вчитель,
Вживаючи темпераментну русинську
Артикуляцію.
Київ западає в ці фіолетові жолоби,
Звуки зависають на гребенях гір...
Полянки зеленіють, води також зелені,
Вікна пагонами грезна завішені.
Неприємно тече зеленка долі колінками
Юної чешкені...
П'яні русини зеленять білі шорти,
Сунучись яружкою з полянок,
Неприємно шумить Київ у приймачах,
Які ще не вимкнули, не дійшли
До мелосу вилоцьких прімашів.

Заробітчанський блюз

Де ще мені так загуслять дзвони?
Зіттята хаща й кволі синета!
Йдуть прадіди з бесагами, комонні,
Нав'ючені бредуть гуцульські коні
І Великодні ближаться свята.
Побив пан Біг готари й заграниці,
Чужі машталні, малтери й кирпіч.
Боргази Угрії, швабкінь товсті гузиці,
Я маю золото російське на правиці,

„Сервус, пане Воргол“

Не баршонову підкарпатську ніч.
Хай благослови сиплються Господні,
На ці пустари, потічки й ґруні.
Вони відвічні спраглі та голодні
Та баники із маком Великодні!
Нема солодших здоб на чужині.

В давній мапі маю я позначку:
Там Менчул, а нижче – Терешул.
Маємо заначку, наш дівтачку,
В креденсі, до збірочки впритул.

Є в нас трохи джину, трохи гелю,
Переб'ємо сморід од сивух.
Є в нас досить, Петрику Магею,
Ласки і для ока, і для вух.

Досить є до ситості і доста
Має ярчочок і лоскоріх...
Хоч година перша, може, шоста
Треба зачекати на Марік.

Перша з них – тересовська шинкарка,
Хитра й хтива, видиться, слизька.
Друга – усть-чорнянська перукарка,
Виголить усе до волоска,
В Тячеві застелена канапа,
Глетчер з Тиси вибирає мул.
Раритетна давньочеська мапа.
De Šyrokyj Luh i Terešul.

x

Критичний відгук на наш різдвяний номер

У січні ми отримали лист з певними критичними зауваженнями щодо останнього номеру „Порогів“. Редакція вдячна постійному передплатникові й читачеві нашого часопису пані Ірині Затовканоюк, і лист її публікуємо з тим, що всі об'єктивні зауваження на нашу адресу будуть нами взяті до відома. А відповідь на поодинокі критичні пункти надішлемо безпосередньо авторові.

Шановна редакціє часопису „Пороги“!

Вітаю Вас з Новим 2004-тим роком, зичу міцного здоров'я, багато творчих успіхів, плідної інспірації і наснаги, щоб цей рік був кращим і щасливішим для України і членів нашої діаспори. Якщо Ваша ласка, то прошу прийняти від мене декілька зауважень відносно 6-ого номера „Порогів“ за рік 2003:

- 1) ...Це різдвяний і новорічний номер. То чого ж обкладинка така песимістична? Навіває почуття безнадії... Якщо Вам наші традиційні різдвяні атрибути, як вертепи, звізди і т.д. здаються „немоdernими“, то можна хоч іскристого снігу, сонця, це ж час радості, веселості, а не на задвірки викиненого і безнадійно порожнього зав'язаного крісла.
- 2) Зайве публікувати так багато

світлин із „Зустрічі культур“, а про важливий з'їзд ЕКУ Ви написали коротеньку статейку, яка зовсім не аналізує працю цього важливого органу і не знайомить нас з висновками його засідання.

- 3) Траурні повідомлення заслуговують на хоча б півсторінки; недостойно публікувати їх усередині часопису разом з іншими текстами.
- 4) Календар - „Розважайтесь з нами“ ... От і розважаюсь, придумуючи, коли б то в українському календарі можна було б відзначати напр. Тетяни, Ольги, Володимира, Петра чи Павла, Степана чи Ярини, Віри, Надії, Михайла і Андрія... Але календар чогось порожній! Для кого він? Для українців, напевно. Але нащо новопритулому українцеві знати, коли є Містра Яна Гуса, але

зовсім не довідатися, коли є Свято Матері, не довідатись навіть про найважливіші дати з історії України. А з економічного боку можна додати, що цих приблизно 30 дат, визначених в календарі, можна було б надрукувати на одному листочку і заощадити купу грошей. Дійсно, видавати майже порожній календар - це просто нерозумно. Чи може це мав бути жарт?

Ще прошу зважити, чи не можна було б поміняти шрифт на темному тлі. Для старших читачів цей шрифт дуже грібний.

Дякую за Ваш дорогоцінний час, який Ви присвятили читанню моїх приміток.

Розумію і те, що Ви можете зі мною не погоджуватись.

З повагою,

Ірина Затовканоюк,
Прага, 18 січня 2004

В наступному номері

березень - квітень

Прилога:

дзеркальне українсько-чеське видання поезії Євгена Маланюка

Про що мовчать замки V:

„Жовківський замок“

Як живуть українці

на Східній Словаччині: „Окрес Київ“